

ตัวอย่าง : ภาพทางอนุมัติเฉพาะคราวบ้านแม่สามแลบ (สาละวิน) อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ขอขอบคุณด้านกักสัตว์แม่ฮ่องสอน: เอื้อเฟื้อภาพถ่าย)

(2.6) การผ่านเข้า-ออกช่องทางการค้า

ตามปกติแล้ว การเดินทางผ่านเข้าออกตามแนวชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่าจะเป็นไปตามความตกลงว่าด้วยการข้ามแดนระหว่างประเทศไทย-ประเทศพม่า เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2540 แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากช่องทางการค้าในจังหวัดแม่ฮ่องสอนกับประเทศพม่ายังเป็นเพียงจุดผ่อนปรนและทางอนุมัติด้านพรมแดนตามกฎหมายศุลกากร ประกอบกับความไม่ปลอดภัยในการเดินทางเนื่องจากยังมีการสู้รบระหว่างทหารพม่ากับชนชาติส่วนน้อยในประเทศพม่าอยู่ ดังนั้น การเดินทางเข้าออก ณ ช่องทางการค้าดังกล่าวจึงไม่สามารถเดินทางเข้าออกอย่างอิสระเหมือนกับกรณีจุดผ่านแดนในจังหวัดอื่นๆ เช่น จุดผ่านแดนถาวรอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ด้วยเหตุดังกล่าว การเดินทางจึงสามารถเดินทางได้ถึงแค่จุดผ่อนปรนและทางอนุมัติเท่านั้น

ตัวอย่าง : ภาพการเดินทางไปยังประเทศพม่า ณ ด่านศุลกากรแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นไปตามความตกลงว่าด้วยการข้ามแดนระหว่างประเทศไทย-ประเทศพม่า ลงวันที่ 16 พฤษภาคม 2540

แต่ในทางปฏิบัตินั้นพบว่า ทางจังหวัดแม่ฮ่องสอนและหน่วยงานราชการในพื้นที่ก็ได้มีการอนุโลมให้ทั้งคนไทยและคนพม่าสามารถเดินทางเข้าออก ณ จุดผ่อนปรนและทางอนุมัติด้านพรมแดนดังกล่าวได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการเดินทางเข้าออกเป็นกรณีๆ ไป

ตัวอย่างเช่น การอนุญาตให้ประชาชนของประเทศพม่าเข้ามาเพื่อรักษาพยาบาลหรือซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค เป็นต้น

ตัวอย่าง : เอกสารอนุญาตให้เข้ามาในประเทศไทยของคนพม่าผ่านจุดผ่อนปรนและทางอนุมัติด่านพรมแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

 ราชอาณาจักรไทย กระทรวงมหาดไทย กรมศุลกากร สำนักงานศุลกากรด่านพรมแดนแม่ฮ่องสอน		ศ. น.ส.แม่ฮ่องสอน วันที่ออกบัตรเป็น 18-10-60 หน้า 18-10 ปี 18-10 พ.ศ. 1960
หนังสือเวียนให้บุคคลสัญชาติพม่าเข้ามาในประเทศไทย คำขาน/ซื้อสินค้า		
อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าเมือง พ.ศ. 2489 และที่แก้ไขเพิ่มเติม 1. กรณีที่บุคคลสัญชาติพม่าเข้ามาในประเทศไทย 2. กรณีที่บุคคลสัญชาติพม่าเข้ามาในประเทศไทย 3. กรณีที่บุคคลสัญชาติพม่าเข้ามาในประเทศไทย	1. ให้ข้าพเจ้า... 2. ... 3. ...	
1. ... 2. ... 3. ...	1. ... 2. ... 3. ...	
1. ... 2. ... 3. ...	1. ... 2. ... 3. ...	

ส่วนกรณีคนไทยที่ต้องการเดินทางไปยังประเทศพม่าก็ต้องเป็นผู้ที่มีรายชื่อเป็นผู้ประกอบการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน และต้องเดินทางเพื่อติดต่อค้าขายหรือติดต่อธุรกิจเท่านั้น ในการเดินทางต้องผ่านความเห็นชอบจากเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงที่ประจำ ณ จุดผ่อนปรนและทางอนุมัติด่านพรมแดนนั้นๆ และสามารถเดินทางได้ครั้งละประมาณ 2-3 วันเท่านั้น

ตัวอย่าง : ภาพการเดินทางไปยังประเทศพม่า ณ จุดผ่อนปรนบ้านห้วยผึ้ง ตำบลห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

นอกจากนั้นยังพบว่า หากเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หรือชุมชนบริเวณจุดผ่อนปรนและทางอนุมัติด่านพรมแดน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนพม่า ทางหน่วยงานในพื้นที่ก็จะอนุญาตให้สามารถเดินทางเข้าออกได้อิสระ โดยผ่อนปรนกฎระเบียบในการผ่านเข้าออกเพื่อให้บุคคลดังกล่าวสามารถติดต่อกับคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นๆ

ตัวอย่าง : ภาพถ่ายภาพการเดินทางผ่านเข้าออก ณ จุดผ่อนปรนบ้านห้วยผึ้ง ตำบลห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนของคนอาศัยอยู่ในบริเวณจุดผ่อนปรนบ้านห้วยผึ้งดังกล่าว

(2.7) การชำระค่าสินค้าชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

โดยหลัก การชำระค่าสินค้านี้จะเป็นไปตามข้อตกลงของคู่ค้าหรือผู้ประกอบการเป็นสำคัญ จากการสัมภาษณ์ประธานสมาคมธนาคารจังหวัดแม่ฮ่องสอนและผู้ประกอบการในจังหวัดแม่ฮ่องสอนพบว่า ผู้ประกอบการค้าไม่นิยมที่จะใช้ระบบการชำระค่าสินค้านี้หรือบริการ

โดยผ่านระบบธนาคารพาณิชย์⁷² ทั้งนี้เนื่องจากความไม่สะดวกของระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศพม่า

ในทางปฏิบัติ ผู้ประกอบการมักนิยมชำระค่าสินค้าเป็นเงินสดโดยเฉพาะเงินสกุลบาทของประเทศไทยมากกว่าเงินสกุลจัตหรือจ๊าดของประเทศพม่า ทั้งนี้เนื่องจากผู้ประกอบการเห็นว่า สกุลเงินของประเทศพม่าขาดเสถียรภาพจึงไม่มั่นใจที่จะถือครองเงินสกุลดังกล่าว⁷³

นอกจากนั้น วิธีการแลกเปลี่ยนสินค้าต่อสินค้า (Barter Trade) ก็เป็นวิธีหนึ่งที่นิยมในผู้ประกอบการทั้งฝั่งพม่าและฝั่งไทย ทั้งนี้เพราะผู้ประกอบการฝั่งพม่าไม่ต้องการนำเงินบาทติดตัวกลับไปยังประเทศพม่าเนื่องจากเกรงว่าอาจมีความไม่ปลอดภัยเกิดขึ้น หรือเนื่องจากอยู่ในพื้นที่ที่ยากลำบากในการซื้อหาสินค้าจึงไม่ต้องการเงินแต่ต้องการเป็นสินค้าแทนในการแลกเปลี่ยนสินค้าต่อสินค้าผู้ประกอบการจะใช้ฐานราคาของกรมศุลกากรเป็นเกณฑ์ในการคำนวณราคาสินค้าและเสียภาษีศุลกากร

การชำระค่าสินค้าโดยวิธีผ่านตลาดแลกเปลี่ยนเงินนอกระบบหรือโพยก๊วนก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ผู้ประกอบการนิยม ทั้งนี้เนื่องจากระบบการเงินการธนาคารพาณิชย์ของประเทศพม่ายังไม่มีความพร้อมในด้านการให้บริการกับผู้ประกอบการฝั่งพม่าและผู้ประกอบการในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังนั้น วิธีการชำระเงินผ่านตลาดแลกเปลี่ยนเงินนอกระบบหรือโพยก๊วนจึงเป็นอีกหนึ่งวิธีที่ผู้ประกอบการใช้ชำระค่าสินค้า

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการพบว่า มีการใช้ระบบการชำระเงินนี้ผ่านตัวแทนหรือโพยก๊วนในจังหวัดตากและจังหวัดเชียงราย โดยการชำระเงินในแต่ละครั้งผู้ประกอบการจะเสียส่วนต่างของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราของประเทศพม่าให้กับตัวแทนหรือโพยก๊วน และระยะเวลาในการชำระเงินในแต่ละครั้งจะใช้เวลาประมาณ 1-2 สัปดาห์กว่าผู้ประกอบการฝั่งพม่าจะได้รับเงินดังกล่าว

⁷² การชำระค่าสินค้าหรือบริการโดยผ่านระบบธนาคารพาณิชย์มี 3 วิธีสำคัญ ได้แก่ (1) เลตเตอร์ออฟเครดิต Letter of Credit (L/C) (2) บัญชีเงินบาทของผู้มีถิ่นที่อยู่ต่างประเทศ (Nonresident Baht Account: NRBA) (3) บัญชีเงินบาท(ทั่วไป).

⁷³ ในการชำระด้วยเงินบาทจะใช้อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทและเงินจัตหรือเงินจ๊าดตามอัตราแลกเปลี่ยนท้องตลาด ซึ่งสามารถสอบถามได้จากร้านค้าทั่วไปโดยเฉพาะร้านขายทองคำในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน.

(3) ศักยภาพการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากสภาพภูมิประเทศและลักษณะทั่วไปของการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนดังกล่าว ทำให้สามารถสะท้อนถึงส่วนที่เด่นหรือส่วนที่เป็นศักยภาพทางการค้าชายแดนได้ดังนี้

จุดเด่นประการแรกที่สะท้อนความได้เปรียบด้านการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนก็คือ สภาพที่ตั้งของตัวจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากข้อเท็จจริงจะเห็นได้ว่า จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีทุกอำเภอที่มีพื้นที่ติดกับประเทศพม่า ในขณะที่เดียวกันที่ตั้งของจังหวัดก็ตั้งไม่ไกลจากเมืองสำคัญๆทางเศรษฐกิจของประเทศพม่า ไม่ว่าจะเป็นเมืองผาจอง เมืองแม่แจ่ม เมืองลอบก่อ เมืองตองยี(ตองยี) เมืองตองอู รวมทั้งเมืองเปงมานาซึ่งเป็นเมืองหลวงแห่งใหม่ของประเทศพม่าด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรัฐบาลพม่าได้เข้ามาพัฒนาเส้นทางคมนาคมในพื้นที่รัฐฉานเพื่อเชื่อมต่อจังหวัดแม่ฮ่องสอนตามแผนพัฒนาร่วมสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ⁷⁴ โดยให้บ้านห้วยเมืองเป็นพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ⁷⁵ เพื่อรองรับความเจริญทางการคมนาคมและการค้าระหว่างประเทศไทยและประเทศพม่า ยิ่งทำให้การเดินทางโดยรถยนต์จากจังหวัดแม่ฮ่องสอนไปเมืองตองยีของรัฐฉาน ประเทศพม่าใช้เวลาเพียงหนึ่งวัน ดังนั้น จึงเหมาะสำหรับที่จะใช้เป็นช่องทางในการขนส่งสินค้าจากชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอนไปยังประเทศพม่าโดยผ่านรัฐฉาน และยังสามารถส่งต่อไปถึงประเทศจีนตอนใต้(มณฑลยูนนาน) และประเทศลาวตอนบนได้ด้วย

และจากข้อเท็จจริงเบื้องต้นก็สะท้อนให้เห็นแล้วว่า เมืองสำคัญๆดังกล่าวนี้ได้ทำการติดต่อซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าตามแนวชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนมานานแล้ว ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การส่งออกสินค้าจากจังหวัดแม่ฮ่องสอนไปยังเมืองสำคัญๆของประเทศพม่าสามารถทำได้โดยง่ายขึ้น

จุดเด่นประการที่สอง คือ การท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

"การท่องเที่ยว" ถือว่าเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญเป็นอันดับสามของภาคเหนือ รองลงมาจากภาคเกษตรและพาณิชยกรรม⁷⁶

"การท่องเที่ยว" เป็นสิ่งที่นำมาสู่ธุรกิจด้านการบริการหลายรูปแบบทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็น การจ้างงานและธุรกิจการโรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ ที่พักอื่นๆ รวมไปถึงการบริการรถเช่า

⁷⁴ กล่าวคือ ประเทศไทย ประเทศพม่า ประเทศจีน และประเทศลาว.

⁷⁵ ซึ่งห่างจากช่องทางห้วยผึ่ง จังหวัดแม่ฮ่องสอนประมาณ 20 กิโลเมตร.

⁷⁶ แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี พ.ศ.2548-พ.ศ.2551 ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน (จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดพะเยา จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง จังหวัดน่าน จังหวัดแพร่) และโครงการงบประมาณตามยุทธศาสตร์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน, หน้า 20 และคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด 19 กลุ่มจังหวัด เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2546.

นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมด้านอุตสาหกรรมสินค้าและหัตถกรรมพื้นเมือง ของที่ระลึก สินค้าเกษตรท้องถิ่น เป็นต้น

“แม่ฮ่องสอน” เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีชื่อเสียงด้านสินค้าบริการประเภท“การท่องเที่ยว”และธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ไกด์ และอื่นๆ ซึ่งถือว่าเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของจังหวัดที่นำรายได้มาสู่จังหวัดเป็นจำนวนมากในแต่ละปี

การท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีทั้ง“การท่องเที่ยวตามธรรมชาติ” และ “การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม” ทั้งนี้เพราะพื้นที่โดยส่วนใหญ่ของ “แม่ฮ่องสอน”เป็นป่าไม้และเทือกเขาสูงชันโดยพื้นที่ป่ามีทั้งพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อปีพ.ศ.2509 เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า วนอุทยาน และสวนรุกขชาติ ประกอบกับมีแม่น้ำ ลำห้วย ลำธารหลายสายที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำปาย แม่น้ำยวม แม่น้ำเมย แม่น้ำสาละวิน รวมทั้งยังมีลำน้ำสายเล็กๆตามหุบเขาต่างๆอีกเป็นจำนวนมาก เช่น น้ำของ น้ำลาง น้ำแม่สะเงา น้ำแม่ละมอด น้ำแม่สุริน น้ำแม่ลาหลวง น้ำแม่วิด น้ำแม่สะเรียง เป็นต้น ซึ่งความสมบูรณ์ของธรรมชาติดังกล่าวจึงทำให้ “แม่ฮ่องสอน” มีสัตว์ป่านานาชนิดและแร่ธาตุอีกเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็น ช้างป่า กวางผา เสี่ยงผา เนื้อทราย และเขียดแกว (กบภูเขา) รวมทั้งยังมีพืชพันธุ์ไม้ที่สำคัญด้วย เช่น เอื้องแซะ กระพี้จั่น และจันทร์ผา เป็นต้น ประกอบกับ“แม่ฮ่องสอน”ประกอบไปด้วยประชากรหลายชนเผ่า ซึ่งอยู่กระจัดกระจายตามหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอต่างๆ โดยมีทั้ง (1) กลุ่มชนที่อยู่ในพื้นราบ ซึ่งประกอบด้วยชาวไทย (ไทยใหญ่) ชาวไทยจากจังหวัดอื่น และชาวเขาบางส่วน และ (2) กลุ่มชนชาวไทยภูเขาที่อาศัยอยู่ตามภูเขา ซึ่งประกอบด้วยกะเหรี่ยง ม้ง ลัวะ มูเซอ และลีซอ ด้วยเหตุนี้ “การท่องเที่ยวตามธรรมชาติและทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม” จึงกลายเป็นจุดเด่นของ “แม่ฮ่องสอน” ที่นักท่องเที่ยวต้องการมาเยือน

และจากการประเมินของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยก็ยืนยันว่า“แม่ฮ่องสอน” มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูง โดยมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ถึง 89 แห่ง⁷⁷

⁷⁷ ข้อมูลจังหวัดแม่ฮ่องสอน[Online].Available:URL:<http://old.moc.go.th/opscenter/ms/datapv.html>

ในปีพ.ศ.2545 มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอนจำนวน 236,993 คน เป็นชาวต่างชาติจำนวน 148,284 คน โดยมาจากประเทศยุโรปเป็นส่วนใหญ่ และจากสถิติของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในปี 2546 มีผู้มาเยือนจังหวัดแม่ฮ่องสอนจำนวน 278,516 คน เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 17.52 เป็นชาวไทย 135,279 คน ชาวต่างประเทศ 143,237 คน ระยะเวลาพักโดยเฉลี่ย 2.33 วัน.

ตัวอย่าง : ภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดแม่ฮ่องสอน (ภาพจาก website:

<http://www.tv5.co.th>)

ตัวอย่าง : ภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

(ภาพจากwebsite:<http://www.tv5.co.th>)

ตัวอย่าง : แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด

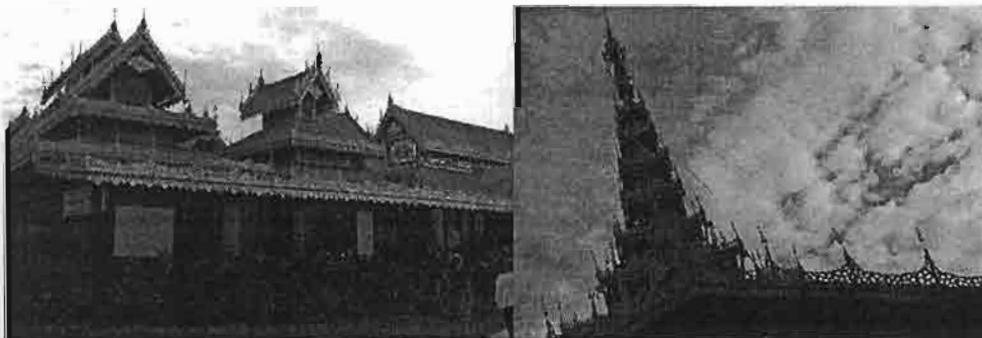
จุดเด่นประการที่สาม คือ ความสัมพันธ์ทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมระหว่างประชาชนไทยในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและประชาชนของประเทศพม่าที่มีความใกล้ชิดกัน

จากที่ได้กล่าวในตอนต้นแล้วว่า ในอดีตมีชาวไต(ไทยใหญ่)จากรัฐฉานในประเทศพม่าได้อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังนั้น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่จึงปรากฏให้เห็นในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้ประชาชนในประเทศพม่ากับประชาชนไทยในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีความสนิทสนมและไว้วางใจกัน ซึ่งส่งผลให้การติดต่อทางการค้าเป็นไปด้วยความราบรื่นมากกว่าคนไทยที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอื่นๆ

ตัวอย่าง : ภาพสินค้าในตลาดอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีสินค้าบางส่วนมาจากประเทศพม่าเพื่อจำหน่ายให้กับประชาชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่มีเชื้อสายไทยใหญ่หรือประชาชนจากประเทศพม่าที่มาอาศัยหรือทำงานในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตัวอย่าง : ภาพวัดต่างๆในจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่ได้รับอิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมจากประเทศพม่า

จุดเด่นประการที่สี่ คือ ศักยภาพของผู้ประกอบการค้าในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการค้าชายแดนพบว่า ผู้ประกอบการค้าโดยส่วนใหญ่ทำการค้ามานานแล้ว จึงรู้ช่องทางในการติดต่อทางการค้าเป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันผู้ประกอบการค้าทั้งฝั่งไทยและฝั่งพม่าก็มีสายสัมพันธ์ทางการค้าที่ดี และที่สำคัญคือผู้ประกอบการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีความสามารถในการใช้ภาษาท้องถิ่นของประเทศพม่า จึงทำให้อุปสรรคทางด้านภาษาลดลงซึ่งถือว่าเป็นจุดได้เปรียบในการติดต่อธุรกิจดังกล่าว

สำหรับจุดเด่นในประการสุดท้าย คือ สินค้าเกษตรของจังหวัดแม่ฮ่องสอน⁷⁸

จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีสินค้าเกษตรหลายชนิดที่มีศักยภาพในการส่งเสริมเพื่อทำการค้าขายแดน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นกระเทียม กระหล่ำปลี พืชเมืองหนาว เป็นต้น

“กระเทียม” ของแม่ฮ่องสอนมีลักษณะเด่น คือ หัวแกร่ง เก็บไว้ได้นาน แต่เนื่องจากมีขนาดเล็กเมื่อเทียบกับกระเทียมในจังหวัดอื่นๆ รวมทั้งมีเปลือกหนาจึงไม่เหมาะแปรรูปเป็นกระเทียมดอง การทำกระเทียมแห้งและแปรรูปจึงไม่ค่อยปรากฏให้เห็น ส่วนใหญ่เกษตรกรจะขายหัวกระเทียมให้กับพ่อค้าจากจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูนที่มาซื้อเพื่อนำไปทำพันธุ์โดยตรง ทั้งนี้เพราะกระเทียมที่นี่มีความทนทาน รวมทั้งเมื่อปลูกที่อื่นแล้วเปลือกจะบางสามารถส่งเข้าโรงงานได้ ฉะนั้น แม่ฮ่องสอนจึงจำหน่ายเฉพาะหัวพันธุ์กระเทียมเท่านั้น

สำหรับ “กระหล่ำปลี” นั้นก็มีปลูกบนที่สูงของแม่ฮ่องสอนประมาณ 6 หมื่นไร่ โดยสามารถส่งไปขายยังต่างจังหวัดได้ทั้งนี้เพราะเป็นพืชที่ไม่บอบช้ำในการขนส่งบนถนนที่มีความโค้งจำนวนมาก

และเนื่องจากแม่ฮ่องสอนมีอากาศหนาวเย็นเป็นเวลานาน รวมทั้งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่สูงตั้งแต่ 100-2,000 เมตร ดังนั้น จึงเหมาะสำหรับปลูกพืชเมืองหนาวและผลิตพันธุ์พืช โดยเฉพาะไม้ดอก อาทิ เบญจมาศ คาร์เนชั่น เยอบีรา สแตติส และไม้ผล อาทิ เชิน ท้อ บั้วพลับ รวมทั้งพืชสมุนไพรบางชนิด อาทิ เชิน โรสเบอรี่ อาริกาโน เป็นต้น ดังนั้น พืชเมืองหนาวเหล่านี้จึงเป็นจุดเด่นหนึ่งของแม่ฮ่องสอน

4. อุปสรรคการค้าขายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากข้อเท็จจริงแม้ว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอนจะมีจุดเด่นด้านการค้าขายแดนหลายด้านก็ตาม แต่จังหวัดแม่ฮ่องสอนก็ต้องเผชิญกับอุปสรรคด้านการค้าขายแดนหลายด้านเช่นกัน กล่าวคือ

ภายหลังจากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลประกอบกับการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องทำให้คณะผู้วิจัยพบว่า อุปสรรคด้านการค้าขายแดนที่“แม่ฮ่องสอน”ต้องเผชิญเป็นประการแรกก็คือด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน

“สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน”ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนต้องเผชิญมีทั้งทางด้านการคมนาคมและสาธารณูปโภคด้านอื่นๆ เช่น พลังงานไฟฟ้า โทรศัพท์ เป็นต้น

⁷⁸เนื่องด้วยจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีสภาพภูมิประเทศเต็มไปด้วยภูเขาและป่าไม้ จากข้อมูลกรมป่าไม้ ในปี 2543 (ข้อมูลจากภาพถ่ายดาวเทียม Landsat - 5TM) พบว่าพื้นที่ทั้งหมด 7,925,787 ไร่เป็นป่าไม้ 7,153,438 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 89.82 ที่เหลือเป็นที่ราบลุ่มน้ำและหุบเขาที่สามารถทำการเกษตรได้ประมาณ 279,697 ไร่ (ประมาณร้อยละ 3.53 ของพื้นที่ทั้งหมด) เป็นพื้นที่ในเขตชลประทานเพียง 126,720 ไร่ พื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรระดับครัวเรือนเกษตรกรเฉลี่ยประมาณ 9.76 ไร่.

เนื่องจากพื้นที่โดยส่วนใหญ่ของ“แม่ฮ่องสอน”เป็นป่าไม้และเทือกเขาสูงชัน ดังนั้นเส้นทางคมนาคมจึงมีลักษณะที่คดเคี้ยว จึงทำให้การเดินทางค่อนข้างอันตรายและต้องใช้ระยะเวลานานกว่าปกติ

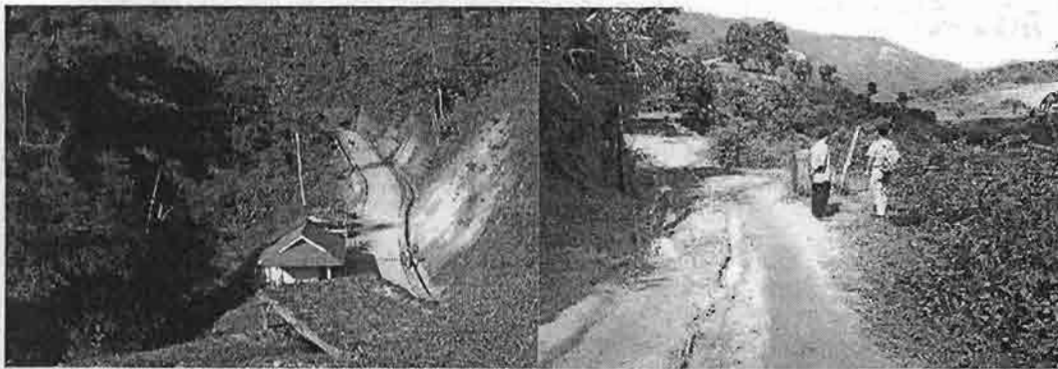
ในการก่อสร้างถนนหนทาง ผู้รับเหมาต้องขนส่งวัสดุอุปกรณ์ในการก่อสร้างมาจากจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้ต้นทุนในการดำเนินการสูงกว่าจังหวัดอื่นจึงทำให้หาผู้รับเหมายาก

“แม่ฮ่องสอน”มีเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมกับ“เชียงใหม่” 2 เส้นทาง คือ เส้นทางหลวงหมายเลข 108 ระยะทาง 350 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 8 ชั่วโมง และเส้นทางหลวงหมายเลข 1095 ระยะทาง 248 กิโลเมตร มีลักษณะคดเคี้ยวและต้องขึ้นบนเทือกเขาที่สูงชัน ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 5 ชั่วโมง

ส่วนเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมจังหวัดแม่ฮ่องสอนของประเทศไทยกับประเทศพม่ามีสภาพชำรุดทรุดโทรม การใช้เส้นทางบางพื้นที่ต้องผ่านเทือกเขาที่สูงชันจนบางครั้งทำให้เกิดอุบัติเหตุรถยนต์คว่ำตกเหว ซึ่งนำมาสู่ความสูญเสียในด้านชีวิตและทรัพย์สินของผู้ประกอบการ เช่น เส้นทางคมนาคมทางบกบ้านห้วยผึ่ง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นต้น

บางเส้นทางก็สามารถใช้ได้เฉพาะในฤดูแล้งเท่านั้น หากเป็นในช่วงฤดูฝนจะไม่สามารถใช้สัญจรไปมาได้ เช่น เส้นทางในจุดผ่อนปรนทางอนุภูมิภาคสาเหวิน อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้ประกอบการที่ใช้เส้นทางนี้ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้าสูง ทั้งนี้เนื่องจากต้องอาศัยรถยนต์ที่มีสมรรถนะสูง เช่น รถยนต์ขับเคลื่อน 4 ล้อ (4 WD) หรือเป็นรถยนต์ที่มีขนาดใหญ่เช่น รถบรรทุก 6 ล้อหรือ 10 ล้อ เป็นต้น

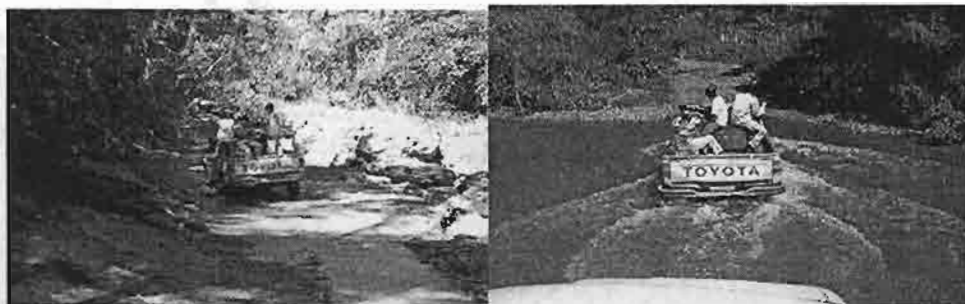
ตัวอย่าง : สภาพเส้นทางคมนาคมทางบกระหว่างบ้านห้วยผึ่ง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประเทศไทยกับจังหวัดเมืองใน ประเทศพม่า ซึ่งสามารถใช้รถยนต์ขับเคลื่อน 4 ล้อ (4 WD) หรือรถบรรทุก 6 ล้อขนาดเล็กในการขนส่งสินค้า

ตัวอย่าง : สภาพเส้นทางคมนาคมทางบกระหว่างบ้านห้วยต้นนุ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประเทศไทยกับจังหวัดลอยก่อ ประเทศพม่า ซึ่งสามารถใช้รถยนต์ขับเคลื่อน 4 ล้อ (4 WD) หรือรถบรรทุก 6 ล้อขนาดเล็กในการขนส่งสินค้า เช่นเดียวกับบ้านห้วยผึ้ง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ขอขอบคุณด่านกักสัตว์แม่ฮ่องสอน:เอื้อเฟื้อภาพถ่าย)

ตัวอย่าง : สภาพเส้นทางคมนาคมทางบกระหว่างบ้านเสาหิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประเทศไทยกับจังหวัดปางสา ประเทศพม่าซึ่งสามารถใช้รถยนต์ขับเคลื่อน 4 ล้อ (4 WD) รถบรรทุก 6 ล้อขนาดเล็กหรือรถบรรทุก 10 ล้อในการขนส่งสินค้าได้ แต่ใช้ได้เฉพาะในช่วงฤดูแล้งเท่านั้น (ขอขอบคุณด่านกักสัตว์แม่ฮ่องสอน:เอื้อเฟื้อภาพถ่าย)

ตัวอย่าง : สภาพเส้นทางคมนาคมทางน้ำระหว่างบ้านแม่สามแลบ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประเทศไทยกับจังหวัดผาปูน ประเทศพม่า (ขอขอบคุณด่านกักสัตว์แม่ฮ่องสอน:เอื้อเฟื้อภาพถ่าย)

ตัวอย่าง : สภาพเส้นทางคมนาคมทางน้ำระหว่างบ้านแม่น้ำเพียงดิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประเทศไทยกับประเทศพม่า (ภาพถ่ายจากwebsite: www.oceansmile.com)

นอกจากอุปสรรคด้านการคมนาคมดังกล่าวแล้ว การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ ก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นไฟฟ้า โทรศัพท์เคลื่อนที่ และสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอื่นๆ ที่เป็นเช่นนี้เพราะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้เป็นไปด้วยความล่าช้า และบางโครงการไม่สามารถเข้าไปดำเนินการได้เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา ป่าไม้ และชุมชนต่างๆก็ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ นอกจากนี้บางพื้นที่ยังเป็นพื้นที่คุณภาพลุ่มน้ำชั้น 1 เอ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าด้วย

ปัจจุบันชุมชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีถนนเข้าถึง 413 ชุมชนจาก 694 ชุมชน และไม่มีไฟฟ้า 192 หมู่บ้านจาก 405 หมู่บ้าน มีโทรศัพท์สาธารณะครบทุกอำเภอ แต่ในส่วนของโทรศัพท์เคลื่อนที่ยังมีจุดอับหลายจุดเนื่องจากสภาพพื้นที่สูง

ตัวอย่าง : โรงไฟฟ้าดีเซลและโรงไฟฟ้าเซลล์แสงอาทิตย์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปัจจุบันนี้ก็ยังไม่เพียงพอต่อการขยายตัวของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

อุปสรรคประการที่สอง คือ ความไม่มั่นคงของพื้นที่ตามแนวชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สำหรับปัญหาเรื่องความไม่มั่นคงของพื้นที่ตามแนวตะเข็บชายแดนซึ่งส่งผลกระทบถึงเรื่องการค้าขายตามแนวชายแดนดังกล่าวคือ (1) ปัญหาการสู้รบระหว่างรัฐบาลทหารพม่ากับชนชาติส่วนน้อยในประเทศพม่า (2) ปัญหาผู้หนีภัยจากการสู้รบ และ (3) ปัญหายาเสพติด

เป็นที่ทราบกันดีว่า พื้นที่ตามแนวตะเข็บชายแดนของประเทศพม่ายังมีการสู้รบระหว่างทหารรัฐบาลพม่ากับชนชาติส่วนน้อยที่ต่อต้านรัฐบาลพม่าอยู่ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง (KNU) กลุ่มกองทัพรัฐฉาน (SSA) และกลุ่มพรรคก้าวหน้าแห่งชาติกะยา (KNPP)⁷⁹

ปัญหาการสู้รบดังกล่าว ถ้าเกิดขึ้นบริเวณใกล้ชายแดนไทยก็จะส่งผลกระทบต่อความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่อาศัยอยู่ตามแนวตะเข็บชายแดนและผู้ประกอบการค้าตามแนวชายแดนดังกล่าวด้วย ผลจากการสู้รบดังกล่าวนำไปสู่การลักลอบการค้าอาวุธสงครามเพื่อนำไปใช้ในการสู้รบ และที่สำคัญยังส่งผลให้มีประชาชนในประเทศพม่าหลบหนีภัยการสู้รบเข้ามาอยู่ในประเทศไทยด้วย และผลจากการหนีภัยการสู้รบดังกล่าวทำให้ “แม่ฮ่องสอน” ได้กำหนดพื้นที่พักพิงชั่วคราวเพื่อรองรับผู้หนีภัยการสู้รบ ซึ่งเดิมกำหนดไว้ 11 แห่ง ปัจจุบันได้ปรับลดพื้นที่พักพิงชั่วคราวผู้หนีภัยการสู้รบจากพม่า โดยกำหนดจริงเพียง 4 พื้นที่เท่านั้น⁸⁰

นอกจากนั้น ปัญหาชนชาติส่วนน้อยในประเทศพม่าก็ถือว่าเป็นปัญหาที่กระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่ามาตลอด อันส่งผลให้ภาคราชการหรือหน่วยงานความมั่นคงในประเทศไทยไม่สามารถเข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางการค้าได้อย่างชัดเจน เนื่องจากเกรงว่าจะกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่า โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้ประกอบการไปทำการติดต่อค้าขายกับชนชาติส่วนน้อยที่ไม่เข้าร่วมกับรัฐบาลพม่า

ปัญหายาเสพติดก็เป็นปัญหาหนึ่งที่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศและกระทบต่อการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้งนี้เนื่องจากมีกลุ่มขบวนการค้ายาเสพติดจากนอกประเทศได้ลักลอบค้ายาเสพติดในพื้นที่ในลักษณะรายเล็กรายน้อย โดยกลุ่มผู้ค้ายาเสพติดจะเป็นผู้ค้าในระดับหมู่บ้านหรือชุมชน โดยจะมีการลักลอบลำเลียงยาเสพติดมาจากประเทศพม่าเข้ามาตามแนวชายแดนด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอน และลำเลียงต่อไปยังพื้นที่ตอนในของประเทศ⁸¹

⁷⁹ปัญหาระหว่างไทยกับพม่า [Online]. Available: URL: <http://www.rta.mi.th/13200u/Myanmar/> ID VMYNBAS00033.html.

⁸⁰ได้แก่ (1) พื้นที่พักพิงชั่วคราว บ้านใหม่ในสอย หมู่ 4 ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีเนื้อที่ประมาณ 1,000 ไร่ (2) พื้นที่พักพิงชั่วคราว บ้านแม่สุริน หมู่ที่ 5 ตำบลขุนยวม อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีเนื้อที่ประมาณ 488 ไร่ (3) พื้นที่พักพิงชั่วคราว บ้านแม่ลามาลหลวง หมู่ที่ 7 ตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีเนื้อที่ประมาณ 1,112 ไร่ (4) พื้นที่พักพิงชั่วคราว บ้านแม่ละอูน หมู่ที่ 2 ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสามแมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีเนื้อที่ประมาณ 1,000 ไร่.

⁸¹สำหรับสถิติการจับกุมคดียาเสพติดในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนในรอบปี 2544 ที่ผ่านมามีการจับกุมทั้งสิ้น 536 คดี มีผู้ต้องหา 554 ราย ของกลางยาบ้า 1,148,463 เม็ด เฮโรอีน 5,926.3 กรัม ผิ่น 1,239.3 กรัม กัญชา 277.4 กรัม

นอกจากนี้จากรายงานยุทธศาสตร์การควบคุมยาเสพติดระหว่างประเทศประจำปี 2546 (International Narcotics Control Strategy Report 2003) ที่กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาเผยแพร่

ซึ่งผลของปัญหายาเสพติดดังกล่าวทำให้ผู้ประกอบการที่ต้องการขนส่งสินค้าเข้าออกตามแนวชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอนต้องเสียเวลาเพื่อให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงตรวจค้นสินค้าเพื่อหาเสพติด หรือสิ่งผิดกฎหมายอื่นๆที่อาจซุกซ่อนมากับสินค้านี้

ตัวอย่าง : ภาพของเจ้าหน้าที่ทหารประจำการ ณ จุดผ่อนปรนบ้านห้วยผึ้ง ตำบลห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตัวอย่าง : ภาพการตรวจค้นสินค้าเข้า-ออก ณ จุดผ่อนปรนห้วยผึ้ง ตำบลห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

อุปสรรคประการที่สาม คือ ความซับซ้อนของกฎหมายและกฎระเบียบ รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน

ผู้ประกอบการที่นำเข้าและส่งออกสินค้าตามแนวชายแดนด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอน นอกจากจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการนำเข้าและส่งออกสินค้าเป็นจำนวนมากแล้ว⁸² ยังต้องปฏิบัติตามระเบียบราชการของหน่วยงานอื่นๆ เช่น

เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2547 ระบุว่า ประเทศไทยเป็นผู้นำเข้ายาบ้ารายใหญ่ ซึ่งส่วนใหญ่มาจากประเทศพม่า และยาเสพติดที่ลักลอบเข้าสู่ประเทศไทยยังส่งไปขายยังประเทศสหรัฐอเมริกาด้วย

และจากการลงนามบันทึกความเข้าใจเพื่อควบคุมยาเสพติด วัตถุประสงค์ต่อจิตและประสาทและสารตั้งต้น เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2544 และโครงการปลูกพืชทดแทนยาเสพติดในพม่า โดยประเทศไทยและประเทศพม่าได้ตกลงนำเงินงบประมาณ 20 ล้านบาทที่ประเทศไทยจัดสรรไปดำเนินการเมื่อมกราคม 2545 ในการพัฒนาหมู่บ้านตัวอย่างที่บ้านของชา รัฐฉาน (บริเวณชายแดนไทย-พม่าตรงข้ามอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย) ให้เป็นหมู่บ้านปลอดยาเสพติดสาธิต และการส่งเสริมการปลูกพืชทดแทนโดยมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงเป็นผู้ดำเนินโครงการดังกล่าว โดยเฉพาะการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน.

⁸² ปัจจุบันมีกฎหมายที่เกี่ยวกับการนำเข้าและส่งออกสินค้า (ไม่รวม"บริการ") ไม่น้อยกว่า 60 ฉบับ.

พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ เขตป่าอนุรักษ์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าของกรมป่าไม้ ทั้งนี้เพราะช่องทางการค้าในจังหวัดแม่ฮ่องสอนตั้งอยู่ในเขตป่าสงวน อุทยานแห่งชาติ เขตอนุรักษ์ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทำให้ทางจังหวัดและหน่วยงานต่างๆไม่สามารถที่จะเข้าไปดำเนินการพัฒนาพื้นที่หรือส่งเสริมการค้าขายในจังหวัดได้อย่างเต็มที่เพราะเกรงว่าจะกระทบกระเทือนต่อป่าไม้ในพื้นที่ อีกทั้งขั้นตอนในการขออนุญาตใช้พื้นที่เพื่อการพัฒนา มีขั้นตอนที่ยืดยากซับซ้อน

พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ.2457 โดยแม่ทัพภาคที่ 3 มอบหมายให้ผู้บัญชาการกองกำลังเรศวรมีอำนาจหน้าที่และปฏิบัติการในนามของแม่ทัพภาคที่ 3 เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารตามกฎหมายอัยการศึก พุทธศักราช 2547 ได้ทุกประการ โดยสั่งตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2542

นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ กองอำนวยการปฏิบัตินโยบายชายแดนในกองบัญชาการทหารสูงสุด สำนักงานเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ และคณะอนุกรรมการพิจารณาเปิดจุดผ่านแดนชั่วคราวของสภาความมั่นคงแห่งชาติในการปฏิบัติการป้องกันชายแดนและอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นประกาศกฎกระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น

กฎหมายและกฎระเบียบเหล่านี้บางฉบับได้กลายมาเป็นอุปสรรคสำคัญในการค้าขายตามแนวชายแดนโดยไม่ได้ตั้งใจ ทั้งนี้เพราะกฎหมายและกฎระเบียบบางอย่างไม่สอดคล้องกับสถานการณ์การค้าขายตามแนวชายแดนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

นอกจากความซ้ำซ้อนทางด้านกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆแล้ว ความซ้ำซ้อนของหน่วยงานต่างๆในพื้นที่ที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนก็กลายเป็นอุปสรรคหนึ่งเช่นกัน

สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนตามแนวชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นมีทั้งพาณิชย์จังหวัด ด้านศุลกากร ด้านตรวจคนเข้าเมือง ป่าไม้จังหวัด ปศุสัตว์จังหวัด ตำรวจตระเวนชายแดน ทหาร อุตสาหกรรมจังหวัด หอการค้าจังหวัด เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้มีทั้งที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลและตรวจสอบการนำเข้าและส่งออกสินค้า ส่งเสริมการค้าชายแดน และรักษาความมั่นคงในพื้นที่ที่มีการค้าชายแดน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าแต่ละหน่วยงานต่างก็มีส่วนร่วมในระบบของการค้าชายแดนไม่มากนักน้อยลดหลั่นกันไปตามแต่ภารกิจที่หน่วยงานนั้นๆมี

แต่อย่างไรก็ตาม การมีหน่วยงานหลายหน่วยเช่นนี้ หากขาดการประสานงานและแผนการดำเนินงานที่ดีแล้วก็อาจจะกลายเป็นอุปสรรคมากกว่าที่จะเป็นประโยชน์ต่อการค้าชายแดน

เช่น การขนส่งสินค้าเข้า-ออก ณ จุดผ่อนปรนห้วยผึ้ง ตำบลห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้ประกอบการต้องขนถ่ายสินค้าลง ณ จุดพรมแดนเพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถตรวจสอบสินค้าดังกล่าวว่ามียาเสพติดหรือสิ่งของที่ผิดกฎหมายหรือไม่ โดยเจ้าหน้าที่จะทำการตรวจขึ้นต่อขึ้น หากตรวจค้นแล้วไม่พบสิ่งผิดกฎหมายก็จะมีกรขนสินค้าดังกล่าวขึ้นรถยนต์

เพื่อบรรทุกสินค้าต่อไป สำหรับขั้นตอนการตรวจค้นจะใช้เวลาประมาณ 30 นาทีต่อคัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนสินค้าที่มีการส่งออกและนำเข้า

ขั้นตอนดังกล่าวนี้ทำให้ผู้ประกอบการมีต้นทุนค่าขนส่งสินค้าสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากในทางปฏิบัติผู้ประกอบการจะใช้แรงงานชาวพม่าที่เดินทางมาใช้แรงงาน ณ จุดผ่อนปรนทำการขนถ่ายสินค้าเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตรวจค้น โดยแรงงานพม่าหนึ่งคนจะได้รับค่าจ้างประมาณคนละ 10-20 บาทต่อครั้ง และในกรณีที่สินค้าเป็นจำนวนมาก ผู้ประกอบการก็จะเสียเวลาในขั้นตอนนี้เป็นเวลาไม่น้อยเลยทีเดียว

ข้อสังเกต คือ แม้ว่าผู้ประกอบการจะมีเอกสารการนำเข้าและส่งออกสินค้าจากด่านศุลกากรในพื้นที่แล้วก็ต้องยินยอมให้หน่วยงานด้านความมั่นคงในพื้นที่ตรวจค้นเช่นนี้ทุกกรณี

ตัวอย่าง : ภาพการตรวจค้นสินค้าเข้า - ออก ณ จุดผ่อนปรนห้วยผึ้ง ตำบลห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

อุปสรรคประการที่สี่ คือ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่า

จากปัญหาทางการเมืองและทางเศรษฐกิจของประเทศพม่า ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยกำลังพัฒนาไปในแนวทางที่ดีขึ้น จึงทำให้ภาคธุรกิจมีความต้องการแรงงานราคาถูกเพื่อลดต้นทุนการผลิต ประกอบกับมีลักษณะงานบางอย่างที่แรงงานไทยไม่นิยมทำ

จึงทำให้เกิดความโหล่นาของผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย⁸³ รวมไปถึงขบวนการนำพาคนต่างด้าวเข้ามาในประเทศไทยโดยผิดกฎหมาย ซึ่งปัญหาดังกล่าวกลายเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้หน่วยงานด้านความมั่นคงในพื้นที่เสนอขอปิดจุดผ่อนปรนชั่วคราว

ตัวอย่างเช่น กรณีการปิดจุดผ่อนปรนห้วยผึ้ง ตำบลห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนอันเนื่องมาจากปัญหาการหลบหนีเข้าเมือง และขบวนการนำพาคนต่างด้าวเข้ามาในประเทศไทยโดยผิดกฎหมาย ซึ่งการปิดจุดผ่อนปรนดังกล่าวได้นำมาสู่ความเดือดร้อนของผู้ประกอบการค้าชายแดนที่สุจริตเพราะไม่สามารถทำการขนส่งสินค้าเข้า-ออก ณ จุดผ่อนปรนดังกล่าวได้จนกว่าจะมีการประกาศเปิดจุดผ่อนปรนดังกล่าวอีกครั้ง

ในขณะเดียวกันทางจังหวัดแม่ฮ่องสอนก็ได้มีการแก้ไขปัญหาลบหนีเข้าเมืองดังกล่าวโดยการกำหนดมาตรการควบคุมการเดินทางเข้า-ออกตามแนวชายแดน กล่าวคือถ้าเข้ามาในตัวเมืองแม่ฮ่องสอนก็สามารถเดินทางได้ไม่เกิน 12 กิโลเมตรจากสันเขต แต่ในทางปฏิบัติกลับปรากฏว่า สามารถเดินทางเข้ามาซื้อสินค้าในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนได้ ส่วนช่องทางอื่นๆก็อนุญาตให้เดินทางเข้าได้เพียง 2 กิโลเมตรจากสันเขตเท่านั้น

อุปสรรคประการที่ห้า คือ ความไม่ชัดเจนของเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่า

เนื่องจากประเทศไทยกับประเทศพมามีพรมแดนติดต่อกันเป็นระยะยาว ประกอบกับการปักปันเขตแดนในสมัยที่ประเทศพม่าตกอยู่ภายใต้อาณานิคมของประเทศอังกฤษมีความไม่ชัดเจน ดังนั้น ปัญหาเรื่องเขตแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศพม่าจึงยังคงปรากฏให้เห็น เช่น กรณีของสันตันตู่ ดอยหลวง ดอยห้วยสะ อำเภอแม่ฮาด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเกิดจากแผนที่ปักปันเขตแดน พ.ศ.2435 ไม่ตรงกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของไทย เมื่อกองกำลังขุนสาถอนกำลังออกไปในปี 2540 ทหารของพม่าก็ได้ส่งกำลังเข้าควบคุมพื้นที่แทน

และถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะยังไม่ปรากฏปัญหาดังกล่าวชัดเจนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากการที่ประเทศพม่าจึงคงสู้รบกับชนชาติส่วนน้อยที่อยู่ตามแนวตะเข็บชายแดนของประเทศพม่ากับชายแดนด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอนของประเทศไทย แต่จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงในพื้นที่ก็ทำให้ทราบว่าเขตแดนทางด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอนยังมีความไม่ชัดเจนอยู่ ซึ่งอาจนำมาสู่ปัญหาการพัฒนาพื้นที่ตามแนวชายแดนในด้านการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนในอนาคตต่อไปได้

⁸³ ในปัจจุบันจังหวัดแม่ฮ่องสอนมียอดจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชาตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2549 จำนวน 1,500 คน มีนายจ้างหรือผู้ประกอบการจำนวน 705 ราย (ข้อมูล ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2549).

ตัวอย่าง : ภาพจุดสิ้นสุดพรมแดนของประเทศไทย ณ จุดผ่อนปรนห้วยผึ้ง ตำบล
ห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

นอกจากอุปสรรคดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยังพบว่าในกรณีที่ผู้ประกอบการค้าชายแดนใช้วิธีการชำระค่าสินค้าและบริการด้วยเงินสด รวมทั้งโดยผ่านพ่อค้าเงินนอกระบบหรือโพงก๊วน ถือว่าเป็นความเสี่ยงต่อผู้ประกอบการดังกล่าวโดยเฉพาะในกรณีที่คู่ค้าอาจไม่ได้รับการชำระหนี้ดังกล่าว หรืออาจต้องเสียเงินโดยไม่ได้รับสินค้าหรือบริการนั้นๆ ได้

นอกจากนี้ การที่หน่วยงานของจังหวัดแม่ฮ่องสอนบางหน่วยงานขาดงบประมาณและบุคลากรในการพัฒนาด้านการค้าชายแดนก็ทำให้การค้าพัฒนาได้ไม่เต็มที่ เช่น กรณีของสถานกักกันสัตว์แม่ฮ่องสอนซึ่งมีหน้าที่ดูแลและควบคุมสัตว์ที่นำเข้ามาทางด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอนของประเทศไทย ซึ่งสัตว์ที่นำเข้ามาโดยส่วนใหญ่เป็นโค-กระบือจากประเทศพม่า ดังนั้น ในการดูแลหรือควบคุมการนำเข้าโคกระบือดังกล่าวโดยเฉพาะการควบคุมโรคที่มาจากโค-กระบือจึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ที่ชำนาญการ แต่ปรากฏว่าในทางปฏิบัติสถานกักกันสัตว์แม่ฮ่องสอนมีเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานเพียง 6 ท่านเท่านั้น ทำให้ในการปฏิบัติงานจำเป็นต้องอาศัยหน่วยงานอื่นเข้ามาช่วยเหลือหรือดำเนินการให้ เช่น การขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ทหารในการจับกุมผู้ที่ลักลอบนำโค-กระบือเข้ามาในประเทศไทย เป็นต้น

ดังนั้น จากข้อเท็จจริงดังกล่าวจะเห็นได้ว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยที่มีชายแดนติดกับประเทศพม่า การค้าตามแนวชายแดนของจังหวัดได้ทำกันมานานแล้ว อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอนจะมีจุดเด่นด้านการค้าชายแดนหลายด้าน แต่จุดที่ต้องแก้ไขหรือต้องพัฒนาให้ดีขึ้นก็มีหลายด้านเช่นกันดังที่ปรากฏตามข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น

บทที่ 3

บทสรุป

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวจะเห็นได้ว่า“แม่ฮ่องสอน”เป็นจังหวัดที่มีแนวเขตพรมแดนในทุกอำเภอติดกับประเทศพม่า ประชาชนตามแนวชายแดนด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอนของประเทศไทยและประเทศพม่าได้มีการติดต่อซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกันมาเป็นเวลานานแล้ว และการค้าขายดังกล่าวมักเป็นการค้าขายระหว่างประชาชนชาวไทยกับประชาชนชาวพม่าที่เป็นชนชาติส่วนน้อยที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติถึงแม้ว่าชนชาติส่วนน้อยบางกลุ่มยังมีปัญหากับรัฐบาลพม่าอยู่

เมื่อย้อนกลับไปดูมูลค่าทางเศรษฐกิจของจังหวัดแม่ฮ่องสอน แม้ว่ามูลค่าทางเศรษฐกิจจะสูงขึ้นเมื่อเทียบกับการค้าขายตามแนวชายแดนในสมัยอดีตก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถเติบโตเทียบเท่ากับการค้าขายตามแนวชายแดนในอีกหลาย ๆ จังหวัด ซึ่งสาเหตุประการสำคัญก็คืออุปสรรคเกี่ยวกับการค้าตามแนวชายแดนที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนประสบอยู่นั่นเอง ซึ่งอุปสรรคเหล่านี้ที่เป็นตัวฉุดรั้งการค้าขายตามแนวชายแดนดังกล่าวทำให้ไม่สามารถพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพที่มีอยู่

และจากการที่คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อเท็จจริงด้านการค้าขายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนทำให้สรุปได้ว่า “แม่ฮ่องสอน”เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพทางด้านการค้าขายแดนหลายด้านและในขณะเดียวกันก็เป็นจังหวัดที่ต้องเผชิญกับอุปสรรคด้านการค้าขายแดนหลายด้านเช่นกัน

ถ้ามองในมุมด้านศักยภาพทางการค้าขายแดนของแม่ฮ่องสอนนั้นพบว่าที่ตั้งของจังหวัดเป็นทำเลที่ดีทั้งในด้านที่อยู่ใกล้กับเมืองที่สำคัญๆของประเทศพม่า เช่น ผาจอม แม่จะลอยก่อ ดองกิ(ดองยี) ดองอุ เปงมานา และในขณะเดียวกันจากการที่แม่ฮ่องสอนมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทิวเขาน้อยใหญ่และป่าไม้จึงทำให้มีสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งในเชิงนิเวศน์และในเชิงวัฒนธรรมมากมาย จนกลายเป็นแหล่งดึงดูดของนักท่องเที่ยวและผู้สนใจลงทุนด้านธุรกิจการท่องเที่ยวดังกล่าว

และเมื่อเข้าไปดูศักยภาพของผู้ที่ประกอบการค้าตามแนวชายแดนก็พบว่าผู้ที่ประกอบการค้าดังกล่าวนั้นโดยส่วนใหญ่ทำการค้ามายาวนาน มีสายสัมพันธ์ที่ดีกับคู่ค้า และที่สำคัญคือสามารถพูดภาษาท้องถิ่นได้ ซึ่งตรงจุดนี้ถือว่าเป็นสิ่งที่ได้เปรียบในด้านการทำการค้ากับคู่ค้าฝั่งพม่า

ในขณะเดียวกันก็พบว่า เนื่องจากความสัมพันธ์ทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมระหว่างประชาชนไทยในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและประชาชนของประเทศพม่าที่ค่อนข้างใกล้ชิดกันซึ่งสามารถสังเกตได้จากศิลปะและวัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่ที่ปรากฏให้เห็นในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตรงจุดนี้ก็คือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้การติดต่อทางการค้าเป็นไปได้ด้วยความราบรื่นมากกว่าคนไทยที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอื่นๆ

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาด้านสินค้าก็พบว่า สินค้าด้านเกษตรของ“แม่ฮ่องสอน” ก็มีชื่อเสียงหลายชนิดทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นกระเทียม กระหล่ำปลี หรือพืชเมืองหนาว เป็นต้น

แต่เมื่อกลับมาดูสินค้าที่ส่งออกและนำเข้ากลับปรากฏว่า สินค้าที่ส่งออกไปยังชายแดนประเทศพม่าส่วนใหญ่เป็นสินค้าประเภทน้ำมันพืช ผงชูรส ทีวีสี รองเท้าแตะฟองน้ำ ยางนอกรถยนต์ และเครื่องอุปโภคบริโภคเบ็ดเตล็ด เป็นต้น ในขณะที่สินค้าที่นำเข้ามาทางชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอนของประเทศไทยจะเป็นสินค้าเกษตร โค กระบือ เป็ดไก่ ไม้ก่อ และเมื่อนำเข้ามาแล้วส่วนใหญ่จะส่งต่อไปยังจังหวัดอื่น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลผลิตในประเทศไทยของสินค้านำเข้าดังกล่าวไม่เพียงพอสำหรับความต้องการของคนไทย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่า“แม่ฮ่องสอน”จะมีศักยภาพในด้านการค้าขายตามแนวตะเข็บชายแดนดังกล่าว แต่ข้อเท็จจริงก็ยังคงปรากฏว่า“แม่ฮ่องสอน”ยังคงต้องเผชิญกับอุปสรรคการค้าชายแดนหลายด้านเช่นกัน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นอุปสรรคในเรื่องภูมิประเทศของ“แม่ฮ่องสอน”ที่เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทิวเขาน้อยใหญ่และป่าไม้ จึงทำให้สภาพทางภูมิประเทศดังกล่าวแม้จะเป็นส่วนที่เด่นในด้านการท่องเที่ยว แต่ในขณะเดียวกันก็กลายเป็นอุปสรรคในด้านการค้าตามแนวชายแดนด้วย ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเส้นทางคมนาคมโดยเฉพาะถนนที่เชื่อมต่อไปยังจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนยังเป็นทางลูกรัง บางช่วงของเส้นทางต้องผ่านเทือกเขาสูงชัน บางช่วงก็ขรุขระและคดเคี้ยวจึงทำให้รถที่บรรทุกสินค้าบางครั้งต้องประสบอุบัติเหตุ ดังนั้น ในฤดูฝนผู้ประกอบการก็จะหลีกเลี่ยงการขนส่งสินค้านี้และจะหันมาขนส่งในฤดูแล้งแทน แต่อย่างไรก็ตามในช่วงฤดูแล้งก็อาจต้องเผชิญกับปัญหาควันไฟที่เกิดจากเผาป่าซึ่งทำให้วิสัยทัศน์ในการเดินไม่ดีเช่นกัน

นอกจากนั้น“แม่ฮ่องสอน”ยังประสบกับปัญหาเรื่องสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่างๆ เช่น ไฟฟ้าไม่เพียงพอกับการขยายตัวของจังหวัด เป็นต้น

และเนื่องจาก“แม่ฮ่องสอน”ตั้งอยู่ติดกับชายแดนของประเทศพม่าซึ่งมีชนชาติส่วนน้อยต่างๆอาศัยอยู่ เมื่อมีการสู้รบระหว่างรัฐบาลทหารพม่ากับชนชาติส่วนน้อยในประเทศพม่าก็ส่งผลให้ “แม่ฮ่องสอน”ต้องเผชิญกับปัญหาผู้หนีภัยจากการสู้รบ รวมทั้งผู้ประกอบการค้าก็ไม่อาจทำการขนส่งสินค้าเข้าออกตามแนวชายแดนได้ด้วย

นอกจากนั้น“แม่ฮ่องสอน”ยังต้องเผชิญกับปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ปัญหาแรงงานต่างด้าวซึ่งต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยเนื่องจากความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น และยังต้องเผชิญกับปัญหาขบวนการนำแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองมาโดยผิดกฎหมาย รวมทั้งปัญหายาเสพติด ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบไปถึงเรื่องของการค้าขายตามแนวชายแดนกล่าวคือ กลายเป็นเหตุผลหนึ่งของการปิดช่องทางการค้าซึ่งทำให้ผู้ประกอบการค้าที่สุจริตได้รับผลกระทบดังกล่าวโดยตรง

และในขณะเดียวกันเมื่อกลับมามองดูผู้ที่ผู้ประกอบการค้าตามแนวชายแดนด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอนพบว่าผู้ที่ประกอบการค้าได้จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขตามที่จังหวัด

แม่ฮ่องสอนกำหนดไว้ นั่นคือ ต้องไปขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการค้าชายแดนกับจังหวัดแม่ฮ่องสอนแล้วเท่านั้น

และเนื่องจากการค้าชายแดนมีหน่วยงานหลายหน่วยที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการค้าที่จะส่งสินค้าออกและนำสินค้าเข้าก็ต้องเผชิญกับการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีหลายหน่วยงาน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นพาณิชย์จังหวัด ศุลกากร ด้านตรวจคนเข้าเมือง ด้านกักกันสัตว์ เกษตรจังหวัด หน่วยงานด้านความมั่นคง เป็นต้น ซึ่งการตรวจสอบก็ใช้ระยะเวลามากพอสมควร ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีผู้ประกอบการที่ทำการค้าทั้งในระบบและนอกระบบเกิดขึ้น

และจากการที่มีหน่วยงานของภาครัฐหลายหน่วยงานมาทำงานร่วมกันทำให้เกิดปัญหาที่ตามมาคือ ความซ้ำซ้อนของหน่วยงานดังกล่าวนั่นเอง

นอกจากนี้ยังพบว่า ความไม่พร้อมของระบบธนาคารก็เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ประกอบการค้าตามแนวชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนต้องเสี่ยงต่อการชำระหนี้ค่าสินค้า เพราะต้องถือเงินสดไปชำระโดยตรง บางคนก็ต้องใช้วิธีชำระหนี้โดยผ่านตลาดแลกเปลี่ยนเงินนอกระบบ หรือโพงก๊วนแทน

ดังนั้น จากข้อเท็จจริงดังกล่าวจะเห็นได้ว่าแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการค้าชายตามแนวชายแดนมานานแล้ว โดยการค้าชายตามแนวชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีทั้งจุดเด่นที่เป็นศักยภาพที่จะนำมาใช้พัฒนาด้านการค้าชายแดน แต่ในขณะเดียวกันเนื่องจากภูมิประเทศและทำเลที่ตั้งของจังหวัดแม่ฮ่องสอนก็ทำให้ต้องเผชิญกับปัญหาด้านการค้าต่างๆที่ตามมาด้วย ซึ่งปัญหาดังกล่าวควรต้องมีการแก้ไขต่อไปทั้งนี้เพื่อจะได้พัฒนาการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนให้ดียิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

หนังสือ

- โกเมนทร์ สืบวิเศษ. คำบรรยายวิชาภาษาอาหรับว่าด้วยภาษาเงินได้บุคคลธรรมดาพร้อมแนวปฏิบัติของกรมสรรพากร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อักษรสาสน์, 2537.
- จันทร์ธร ศรีธัญรัตน์. ไทยกับการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่าในปีพ.ศ. 2540. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- เดียนเต้น นิคมบริรักษ์ และวีรวัลย์ ไพบูลย์จิตต์อารี. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการจัดทำยุทธศาสตร์และแนวทางในการเตรียมความพร้อมของภาคอุตสาหกรรมไทย อันเนื่องมาจากการเจรจา WTO รอบใหม่ที่กรุงโดฮา (The WTO Doha Round of Trade Negotiations: Strategic Preparation of the Thai Industrial Sector). การอำนวยความสะดวกทางการค้า เสนอสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม. โดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. พฤศจิกายน, 2547.
- ถิรวัฒน์ เกษตรภิบาล. ปัญหาความขัดแย้งไทย – กัมพูชา: กรณีการรัฐประหารที่ล้มเหลว ปีพ.ศ. 2537. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.
- ทเนศ นิตรลาภ. ปัญหาการค้าระหว่างประเทศ: ศึกษาเฉพาะกรณีไทยและลาว. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544.
- พิชิตพล แจ่มจำรัส, พันโท. มิติความสัมพันธ์ ระหว่างไทย-กัมพูชาที่ส่งผลกระทบต่อไทยใน พ.ศ. 2536-2545. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, 2545.
- ไพจิตร โรจนวานิช ชุมพร เสนไสย และสาโรช ทองประคำ. ภาษีสรรพากร: คำอธิบายประมวลรัษฎากร. กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพาณิชย์, 2544.
- ภัสราวุธ นิติเขตต์ปรีชา. ความสัมพันธ์ทางการค้าไทย – ลาว ช่วงปี พ.ศ. 2534-2543: ศึกษาในเชิงการพึ่งพา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544.
- รวีวรรณ หิรัญสุข. ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-กัมพูชา: ศึกษาภายหลังการเลือกตั้งปี ค.ศ. 1993. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544.
- วัชรินทร์ ยงศิริ. การค้าชายแดนไทยกับอนุภาคแม่น้ำโขง. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- อนุช อาภาภิรม. หัวหน้าโครงการข่าวสารทิศทางการค้าไทย (TTMP), ประเทศไทย 2543: โบกมือลาโลกาภิวัตน์. จัดทำโดยโครงการข่าวสารทิศทางการค้าไทย (TTMP) โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2544.

-หัวหน้าโครงการข่าวสารทิศทางการประเทศไทย (TTMP).การค้าชายแดน:
การเชื่อมสัมพันธ์ตามรอยตะเข็บ.จัดทำโดยโครงการข่าวสารทิศทางการประเทศไทย (TTMP).
โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.),2546.
- อิสริวดี ตั้งเกียรติ.ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนไทย-กัมพูชา
ด้านจังหวัดจันทบุรี.รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา,2545.
- อนันท์ พุฒิชิต.ความสัมพันธ์เชิงนโยบายระหว่างการศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจลาวภายใต้
จินตนาการใหม่ ค.ศ.1986-2000.สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2546.

เอกสารอื่นๆ

- กระทรวงพาณิชย์.เอกสารประกอบการสัมมนาระดมสมอง เรื่องการกำหนดท่าทีของไทยสำหรับ
การเจรจาการค้าบริการ สาขาการพลังงานและสิ่งแวดล้อมภายใต้องค์การการค้าโลก.
โรงแรมอโนมา กรุงเทพฯ,4 กันยายน 2545.
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ สำนักเจรจาการค้าบริการ.กฎหมายที่เกี่ยวกับการเปิดตลาด
การค้าบริการระหว่างประเทศ,พฤศจิกายน 2545.
-เปิดตลาดบริการในอาเซียนตามมติผู้นำ,พฤศจิกายน 2546.
-ผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้าบริการวิชาชีพ,กุมภาพันธ์ 2547.
-การเจรจาเปิดตลาดบริการสาขาท่องเที่ยว, กุมภาพันธ์ 2547
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ สำนักยุโรป เอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา.สรุปกรอบ
ความตกลงเขตการค้าเสรี BIMST-EC,กุมภาพันธ์ 2547.
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ สำนักเจรจาการค้าบริการ.สรุปผลการสัมมนาเรื่องการค้าและ
การโยกย้ายถิ่นฐานของบุคคลธรรมดาระหว่างประเทศ (Trade and Migration).4 - 5
ตุลาคม 2547 ณ World Meteorological Organization เจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์,
ตุลาคม 2547.
-การเจรจาเปิดตลาดการค้าบริการในองค์การการค้าโลก,มีนาคม
2548.
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ สำนักเจรจาการค้าบริการ.สรุปจากเอกสารของOECD เรื่อง
Services Trade Liberalization: Identifying Opportunities and Gains(JOB (03)/140)
10 July 2003.การเปิดเสรีการค้าบริการ:ช่องทางโอกาสและผลประโยชน์ที่ได้รับ.11
มกราคม 2548.
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ สำนักเจรจาการค้าบริการและการลงทุน.สรุปผลการสัมมนา
เรื่อง"การเปิดตลาดและความร่วมมือด้านบริการใน ASEAN และ WTO".วันพุธ ที่ 9

สิงหาคม 2549 เวลา 8.30 – 13.30 น. ณ ห้องเจ้าสามพระยา โรงแรมเดอะแกรนด์
ธ.รัชดาภิเษก กรุงเทพฯ, กระทรวงพาณิชย์, 11 สิงหาคม 2549.

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ สำนักเจรจาการค้าพหุภาคี.สรุปผลการสัมมนา เรื่อง“อุปสรรค
ทางการค้าที่มีใช้ภาษี(NTBs) ในกรอบการเจรจาเปิดตลาดสินค้าอุตสาหกรรม
(NAMA)”.วันอังคาร ที่ 29 สิงหาคม 2549 ณ โรงแรมสยามซิตี้ กรุงเทพฯ,กันยายน
2549.

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ สำนักอาเซียน.ข้อมูลประกอบการบรรยาย เรื่อง“การค้า
ในภูมิภาคอาเซียนและเพื่อนบ้าน.วันที่ 24 มิถุนายน 2549 เวลา 13.00-14.30 น.
ณ โรงแรมเนวต้าแกรนด์ จังหวัดอุบลราชธานี, มิถุนายน 2549.

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์.ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (PowerPoint),วันที่ 29
มกราคม พ.ศ.2547.

.....ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการGeneral Agreement
on Trade In Services: GATS, 2 กุมภาพันธ์ 2550.

กองพาณิชย์กิจต่างประเทศ กรมการค้าต่างประเทศ.การค้าชายแดนไทยกับประเทศ
เพื่อนบ้านและโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน,ธันวาคม 2540.

กลุ่มงานแผนและโครงการ สำนักงานเลขาธิการกรม.ผลงานสำคัญของ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
ประจำปีเดือนมกราคม 2547,กุมภาพันธ์ 2547.

กัลยา ลีวงศ์เจริญ.แนวทางในการพัฒนาระบบจัดเก็บสถิติภาคบริการเพื่อสนับสนุน
Emergency Safeguard Mechanisms.กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ,วันพุธ ที่ 7 กันยายน
2548.

คณะผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การการค้าโลก."การเจรจาบริการใน WTO
เข้าสู่ Phase 3".ข่าวจากเวทีเจรจาการค้าโลก.ฉบับที่ 3/2546,วันที่ 4 มิถุนายน 2546.

จุมพฏ สายหยุด.รายงานเรียบจากแนวรบตะวันตก.วิถีทุน:กรุงเทพธุรกิจ,(27 มกราคม ,
2548).

.....รายงานไม่เรียบจากแนวรบตะวันตก.วิถีทุน:กรุงเทพธุรกิจ,
(21 เมษายน 2548).

ฝ่ายส่งเสริมและพัฒนา สำนักงานการค้าต่างประเทศ เขต 1 (เชียงใหม่).การค้า
ชายแดนในความดูแลรับผิดชอบของสำนักงานการค้าต่างประเทศ เขต 1 (เชียงใหม่) (เชียงใหม่,
ตาก, แม่ฮ่องสอน,8 เมษายน 2548.

ศุภสิทธิ์ พรรณนารุโณทัย และศรีจิต สุขนาค.ผลกระทบของการเปิดเสรีการค้าบริการ
ด้านสุขภาพต่อประเทศไทย.โครงการวิจัย"เศรษฐกิจไทยกับการเจรจาการค้าพหุภาคี (The Thai
Economy and Multilateral Trade Negotiations)".นำเสนอในที่ประชุมสัมมนาทางวิชาการ
ประจำปี คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,17 สิงหาคม 2547.

สำนักงานการค้าต่างประเทศ เขต 1 (เชียงใหม่) กรมการค้าต่างประเทศ.รายงาน
ภาวะการค้าชายแดนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ สำนักงานการค้าต่างประเทศ เขต 1 (เชียงใหม่)
ประจำเดือน กรกฎาคม 2549, สิงหาคม 2549.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. การพัฒนากลุ่มจังหวัด
และทิศทางการพัฒนาภาคเหนือในช่วงแผนฯ 10 กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน(กลุ่มล้านนา)
(เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน), เมษายน 2548.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. การประชุมเชิงปฏิบัติการการพัฒนา
ผู้นำการบริหารการเปลี่ยนแปลง CEO Retreat II (2005).การทบทวนยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด
แผนงานและโครงการ ปีงบประมาณ 2550 - 2551.6 มกราคม 2549 ณ ดิסקันต์ไมตรี
(หลังนอก) ทำเนียบรัฐบาล.

การประชุมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาผู้นำการบริหารการ
เปลี่ยนแปลง CEO Retreat II (2005).การทบทวนยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดแผนงานและ
โครงการปีงบประมาณ 2550-2551.16 กุมภาพันธ์ 2549 สำนักงานจังหวัดนราธิวาส.

สำนักพัฒนาพื้นที่ (สพท.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ. การจัดระบบเศรษฐกิจตามแนวชายแดน (ECONOMIC COOPERATION
STRATEGY ,กรกฎาคม 2546.

สำนักนโยบายเศรษฐกิจการพาณิชย์ สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. ทิศทางเศรษฐกิจ
และการค้าโลก ปี 2549,26 มกราคม 2549.

ข้อมูลเศรษฐกิจสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า
,กันยายน 2546.

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และธรรพร รัตนนฤมิตศร. ผลกระทบของการเปิดเสรี
การค้าบริการและการลงทุนสาขาโทรคมนาคมต่อประเทศไทย.โครงการวิจัย“เศรษฐกิจไทยกับ
การเจรจาการค้าพหุภาคี (The Thai Economy and Multilateral Trade Negotiations)".
นำเสนอในที่ประชุมสัมมนาทางวิชาการประจำปี คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
17 สิงหาคม 2547.

อภิรดี ดันตราภรณ์, ข้อมูลประกอบการบรรยายพิเศษ เรื่อง“ยุทธศาสตร์การค้าและ
การลงทุนในอาเซียน.วันพุธ ที่ 22 กุมภาพันธ์ 2549 ณ ห้องบางซื่อ อาคาร 6 ชั้น 2 บริษัท
ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน).

ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต (Internet)

“การค้าชายแดน”. [Online]. Available. URL: <http://www.customs3.com/images/1128410963/trade%20border.pdf>, (สิงหาคม 2549).

“การค้าชายแดน”. [Online]. Available. URL: <http://www.moc.go.th/opscenter/ly/y14.html>, (สิงหาคม 2549).

“การค้าชายแดนภาคเหนือ”. นักศึกษาวิทยาลัยการทัพเรือ(วทร.) รุ่นที่ ๓๔. [Online]. Available. URL: <http://www.navy.mi.th/navic/document/850704a.html>, <http://www.navy.mi.th/navic/document/850704b.html>, <http://www.navy.mi.th/navic/document/850704c.html>, (ตุลาคม 2549).

“การค้าชายแดนของภาคเหนือ”. ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ. [Online]. Available. URL: <http://www.bot.or.th/bothomepage/dataBank/RegionEcon/northern/public/Econ/ch7/BorderTrade.html>, (กันยายน 2549).

“การค้าชายแดนของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน”. [Online]. Available. URL: <http://www.moc.go.th/opscenter/jr/intertrade1.htm>, (กันยายน 2549).

“การค้าระหว่างไทยกับประเทศพม่าด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอน”. [Online]. Available. URL: <http://old.moc.go.th/opscenter/ms/msdata.html>, (สิงหาคม 2549).

“การค้าระหว่างไทย-พม่า”. การค้าและการลงทุนของพม่า. [Online]. Available. URL: [http://www.dft.moc.go.th/level4Frame.asp?sPage=the_files/\\$\\$9/level4/pama1.html&level4=201](http://www.dft.moc.go.th/level4Frame.asp?sPage=the_files/$$9/level4/pama1.html&level4=201), (สิงหาคม 2549).

“การค้าระหว่างประเทศ”. [Online]. Available. URL: <http://www.student.chula.ac.th/~46456880/Marketing.htm>, (สิงหาคม 2549).

“การเจรจาเปิดตลาดการค้าบริการ สาขาการขนส่งและลอจิสติกส์”. จักรกฤษณ์ ดวงพิศตรา, ดร. สำนักเจรจาการค้าบริการ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. [Online]. Available. URL: www.thaifita.com, www.dtn.moc.go.th, (สิงหาคม 2549).

“การเปิดตลาดการศึกษานานาชาติ”. เมษายน 2546. สำนักเจรจาการค้าบริการ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, [Online]. Available. URL: http://www.dtn.moc.go.th/common/print_format.asp, (สิงหาคม 2549).

“การเปิดเสรีการค้าบริการด้านการเงิน ภายใต้การเจรจาเขตการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA). ทองอุไร ลิ้มปิติ. ธนาคารแห่งประเทศไทย. [Online]. Available. URL: www.bot.or.th, (สิงหาคม 2549).

“การค้าและการลงทุนของสปป.ลาว”. กรมการค้าต่างประเทศ, 2546. [Online]. Available. URL: http://www.dft.moc.go.th/document/foreign_trade_policy/service/Horizon/laos/laos_2.html, (ตุลาคม 2549).

“การดำเนินการโครงการ Contract Farming ภายใต้กรอบความร่วมมือ ACMECS”. ฉบับที่ 93/2548 วันที่ 25 ตุลาคม 2548. ข้าราชการกระทรวงการคลัง กรมการประชาสัมพันธ์ สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง. [Online]. Available. URL: www.mof.go.th, (ตุลาคม 2549).

“การเพิ่มมูลค่าการค้าของไทยกับประเทศสมาชิกใหม่อาเซียนภายใต้ Contract Farming Contract Farming คืออะไร”.สำนักเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, พฤษภาคม 2548.[Online].Available.URL:http://www.dtn.moc.go.th/web/8/55/68/629/Contract%20Farming.asp?G_id=629&f_id=4728,(สิงหาคม 2549).

“การสื่อสารและโทรคมนาคมของไทยกับการเปิดเสรี”.กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. ชุติมา บุญยประภัตร.[Online].Available.URL:www.dtn.moc.go.th,www.thaifita.com,(สิงหาคม 2549).

“กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน”.สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุดรดิตถ์.[Online].Available.URL:<http://www.moc.go.th/opscenter/ut/>,(สิงหาคม 2549).

“กรอบการดำเนินงานของก.รณ.ตามยุทธศาสตร์ความมั่นคงชายแดนฯ ปีงบประมาณ 2546-2547”.[Online].Available.URL: http://www.isoc.thaigov.net/isoc_scope.html,(สิงหาคม 2549).

“เกษตรพันธะสัญญา:จากไร่นาสู่ห่วงโซ่อาหารจานด่วนและซูเปอร์มาร์เก็ต”.[Online].Available.URL: http://www.biothai.net/autopage1/print.php?t=17&s_id=10&d_id=10&page=1,(สิงหาคม 2549).

“ข้อมูลการค้าชายแดน”.สำนักงานการค้าต่างประเทศ เขต 1(เชียงใหม่).[Online].Available.URL:<http://www.dft.moc.go.th/chiangmai/border.asp>,(สิงหาคม 2549).

“ข้อมูลเบื้องต้นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”.กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์.[Online].Available.URL:www.thaitrade.comหรือ www.dep.moc.go.th,(สิงหาคม 2549).

“ข้อมูลเบื้องต้นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”.[Online].Available.URL:<http://www.dft.moc.go.th/nongkhai/detail/2005330166591.htm>,(สิงหาคม 2549).

“ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว(LAOS)”.สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ เวียงจันทน์ กรมส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน สปป.ลาว,27 มีนาคม 2548.[Online].Available.URL:<http://www.invest.laopdr.org>,(สิงหาคม 2549).

“ข้อมูลเบื้องต้นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”.[Online].Available.URL:<http://www.moc.go.th/opscenter/ub/bordertrade/laos.htm>,(สิงหาคม 2549).

“ข้อมูลจังหวัดแม่ฮ่องสอน”.ด่านตรวจคนเข้าเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน.[Online].Available.URL:<http://www.maehongsonimmigration.com/maehongson.html>, (สิงหาคม 2549).

“ข้อมูลจังหวัดแม่ฮ่องสอน”.[Online].Available.URL:<http://old.moc.go.th/opscenter/Ms/datapv.htm>,(สิงหาคม 2549).

“ข้อมูลจังหวัดแม่ฮ่องสอน”.[Online].Available:URL:<http://www.tv5.co.th/service/mod/heritage/nation/oldcity/maehongson1.html>,(สิงหาคม 2549).

"ความคืบหน้าการเจรจาการค้าเสรีของไทยกับออสเตรเลีย...EFTA".กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, พฤศจิกายน 2549.[Online].Available.URL:<http://www.ftathai.com>, (สิงหาคม 2549).

"ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่า:การค้าชายแดน".[Online].Available.URL:<http://dint.rta.mi.th/Myanmar/IDVMYNBAS00030.html>, (สิงหาคม 2549).

"งานด้านความมั่นคง ด้านตรวจคนเข้าเมืองตาก".[Online].Available.URL:<http://imm.police.go.th/tak/html/policy/stable.html>, (กันยายน 2549).

"ช่องทางอนุญาตตามพ.ร.บ.คนเข้าเมือง 2522".[Online].Available.URL:http://www.aranimmigration.com/index.php?option=com_content&task=view&id=17&Itemid=26, (สิงหาคม 2549).

"ด้านการค้าชายแดนไทย-พม่า".[Online].Available.URL:http://www.dit.go.th/Hlg%20highlight%20borderland_1.html, (ตุลาคม 2549).

"ผู้อพยพในประเทศไทย".[Online].Available.URL: <http://www.moi.go.th/refugee.html>, (ตุลาคม 2549).

"แนวทางการค้าและการลงทุนของประเทศมาเลเซีย".กรมการค้าต่างประเทศ, 2546.[Online].Available.URL:http://www.dft.moc.go.th/document/foreign_trade_policy/service/horizon/malaysia/malaysia_1.html, (สิงหาคม 2549).

"ปัญหาระหว่างไทยกับพม่า".[Online].Available: URL: <http://www.rta.mi.th/13200u/Myanmar/IDVMYNBAS00033.html>, (กันยายน 2549).

"ปัญหาการค้า".[Online].Available.URL:http://www.dft.moc.go.th/document/Foreign_trade_policy/service/horizon/burma/burma_4.htm, (กันยายน 2549).

"พม่า:โอกาสทางการค้าและการลงทุนของไทย".วรินทร์ ทวีตร.[Online].Available:URL: www.bot.or.th, (สิงหาคม 2549).

"มูลค่าการนำเข้าและส่งออก".สำนักงานศุลกากรภาคที่ 3.[Online].Available.URL: <http://www.customs3.com/index.php?lay=show&ac=article&id=186959>, (สิงหาคม 2549).

"ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่แบบบูรณาการ พ.ศ.2547-2550".สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่.[Online].Available.URL:www.chiangmai.go.th, (สิงหาคม 2549).

"รายละเอียดและความสำคัญของการเปิดเสรีการค้าบริการ".โครงการศึกษาและปฏิบัติการงานพัฒนา(โฟกัส).[Online].Available.URL: http://www.thaico.net/b_thaiact/tsc_14jan46.html, (สิงหาคม 2549).

"แรงงานต่างด้าวในภาคเหนือ".ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ.[Online].Available.URL:www.bot.or.th, (สิงหาคม 2549).

"ส ท ภ า พ พ ม า ". [Online].Available.URL:<http://www.apecthai.org/ww2/cd/Asia/Myanmar.html>, (สิงหาคม 2549).

“สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน(ตม.)”.[Online].Available.URL:
<http://www.maehongsonimmigration.com/maehongson.html>, (สิงหาคม 2549).

“สรุปสถานการณ์สำคัญปี 2548และแนวโน้มปี 2549”. (สำนักข่าว MNA).[Online].
Available.URL:http://www.the-thainews.com/misc/journal/jn030349_1.html, (สิงหาคม 2549).

“สินค้าส่งออกและนำเข้าที่สำคัญระหว่างไทย-พม่าประจำเดือนมกราคม 2549”.
[Online].Available.URL:<http://www.moc.go.th/opscenter/ms/msbusiness/msdata1.html>,
(สิงหาคม 2549).

“CONTRACT FARMING ความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการ Contract Farming
กับประเทศเพื่อนบ้าน”. [Online].Available.URL:<http://www.moc.go.th/opscenter/jr/contractf-2.html>, (สิงหาคม 2549).

“CONTRACT FARMING”. การส่งเสริมและพัฒนาการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน.
[Online].Available.URL:<http://www.moc.go.th/opscenter/jr/contractf.html>, (สิงหาคม 2549).

“Contract Farming วิธีทำธุรกิจปศุสัตว์แบบประกันราคา”. รัชชัย สันติกุล, น.สพ.
[Online].Available.URL:<http://www.ismed.or.th/knowledge/showcontent.php?id=2036>,
(สิงหาคม 2549).

ภาคผนวก

ประเทศไทยกับเวทีการค้าชายแดนในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

f

ปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีแนวโน้มที่จะขยายการค้าระหว่างประเทศภายในภูมิภาคเพิ่มมากขึ้น โดยมีการจัดตั้งกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค เช่น อาเซียน(ASEAN) สามเหลี่ยมเศรษฐกิจ (IMT-GT) กลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคสุมาตรา 6 ประเทศ (GMS-EC) กลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (BIMST-EC) และกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจอ่าวดี เจ้าพระยา แม่โขง (ACMECS) เป็นต้น

กลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เหล่านี้มีความร่วมมือทางด้านการค้าการลงทุน และการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมระหว่างประเทศสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งประเทศไทยสามารถใช้ประโยชน์จากความร่วมมือทางเศรษฐกิจดังกล่าวเพื่อขยายการค้าการลงทุนของไทยกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมไปถึงการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ

ด้วยเหตุดังกล่าว ทางคณะผู้วิจัยจึงเห็นควรที่จะนำเสนอภาพรวมของการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ข้อตกลงและหรือความตกลงต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการค้าชายแดน รวมทั้งอุปสรรคการค้าชายแดนที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถเห็นถึงทิศทางของการค้าชายแดน รวมทั้งอุปสรรคการค้าชายแดนที่ชัดเจนยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการค้าชายแดนของประเทศไทยในพื้นที่ต่าง ๆ ในอนาคต โดยคณะผู้วิจัยจะเรียงลำดับการนำเสนอ ดังนี้

- (1) การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศพม่า
- (2) การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศลาว
- (3) การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศกัมพูชา
- (4) การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย

ตัวอย่าง : ภาพรวมการค้าชายแดนของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน
การค้าชายแดนไทย - มาเลเซีย หนา สปป.ลาว กัมพูชา ปี 2546 - 2549 (มกราคม - ตุลาคม)

ประเทศ	มูลค่า (ล้านบาท)					▲ % 49/48	สัดส่วนร้อยละต่อการค้ารวม		
	2546	2547	2548	2548(ปี.ค.พ.ค.)	2549(ม.ค.-ต.ค.)		2547	2548	2549(ม.ค.-ต.ค.)
การค้ารวม	286,825.75	353,359.87	430,192.39	353,662.59	445,437.88	25.95	100.00	100.00	100.00
ส่งออก	179,209.85	231,701.35	273,988.36	224,116.51	285,909.85	27.57	100.00	100.00	100.00
นำเข้า	107,615.90	121,658.52	156,204.03	129,546.08	159,528.02	23.14	100.00	100.00	100.00
ดุลการค้า	71,593.95	110,042.83	117,784.33	94,570.44	126,381.83				
มาเลเซีย									
มูลค่ารวม	189,418.54	233,356.63	272,223.82	225,576.0124	289,857.9696	28.50	66.04	63.28	65.07
ส่งออก	132,968.10	166,913.08	188,868.15	154,692.5743	207,085.4219	33.87	72.04	68.93	72.43
นำเข้า	56,450.44	66,443.55	83,355.66	70,883.4381	82,772.5477	16.77	54.61	53.36	51.89
ดุลการค้า	76,517.66	100,469.54	105,512.49	83,809.1362	124,312.8742				
ลาว									
มูลค่ารวม	57,712.82	67,668.23	88,292.72	71,524.5720	86,028.3654	20.28	19.15	20.52	19.31
ส่งออก	11,994.60	18,913.07	22,724.92	18,663.8002	18,704.2441	0.22	8.16	8.29	6.54
นำเข้า	45,718.22	48,755.16	65,567.80	52,861.2718	67,324.1213	27.36	40.08	41.98	42.20
ดุลการค้า	-33,723.62	-29,842.09	-42,842.88	-34,197.9716	-48,619.8772				
ลาว									
มูลค่ารวม	21,912.37	28,805.31	38,547.67	31,179.3039	39,677.5117	27.26	8.15	8.96	8.91
ส่งออก	17,452.95	23,792.02	31,802.51	26,445.6836	31,221.1923	18.06	10.27	11.97	10.92
นำเข้า	4,459.42	5,013.29	5,745.16	4,733.6203	8,456.3194	78.64	4.12	3.68	5.30
ดุลการค้า	12,993.53	18,778.73	27,057.35	21,712.0633	22,764.8729				
กัมพูชา									
มูลค่ารวม	17,782.02	23,529.70	31,128.18	25,382.7000	29,874.0284	17.69	6.66	7.24	6.71
ส่งออก	16,794.20	22,083.17	29,592.77	24,314.9552	28,898.9929	18.85	9.53	10.80	10.11
นำเข้า	987.82	1,446.53	1,535.40	1,067.7448	975.0355	-8.68	1.19	0.98	0.61
ดุลการค้า	15,806.38	20,636.64	28,057.37	23,247.21	27,923.96				

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัด

กลุ่มการค้าชายแดน

หมายเหตุ : ▲ % หมายถึง อัตราการเปลี่ยนแปลง

สำนักส่งเสริมการค้าชายแดนและภาคการพิเศษทางการค้า

กรมการค้าต่างประเทศ

(1) การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศพม่า

ประเทศไทยมีพื้นที่ชายแดนติดต่อกับประเทศพม่ารวมระยะทาง 2,401 กิโลเมตร ในพื้นที่ 10 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดตาก จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดราชบุรี จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดชุมพร และ จังหวัดระนอง โดยมีจุดการค้าที่ทางการประเทศพม่าเปิดให้ทำการซื้อขายสินค้าระหว่างกัน 3 แห่ง คือ ด่านแม่สอด จังหวัดตาก ด่านแม่สาย จังหวัดเชียงราย และด่านระนอง จังหวัดระนอง

(1.1) รูปแบบการค้าชายแดน

ประเทศไทยทำการค้าชายแดนกับประเทศพม่า โดยมีรูปแบบทางการค้า 3 รูปแบบที่สำคัญ ดังนี้

- การค้าในระบบ เป็นการค้าที่ถูกต้องตามกฎหมายโดยผู้นำเข้าและส่งออกจะทำการนำเข้าและส่งออกสินค้าผ่านพิธีการศุลกากร โดยมีการเสียภาษีอย่างถูกต้อง ผู้นำเข้าและส่งออกชายแดนประเทศไทยและประเทศพม่าจะต้องเป็นสมาชิกของหอการค้าจังหวัดชายแดนนั้นๆ
- การค้านอกระบบ เป็นการลักลอบทำการค้าตามแนวชายแดน จุดที่มีการลักลอบนำเข้า เช่น บริเวณแม่น้ำแม่สาย แม่น้ำเมย การค้าแบบนี้เรียกว่า สินค้าลอยน้ำ
- การค้าผ่านแดน เป็นการค้าของประเทศไทยกับประเทศที่สามโดยอาศัยประเทศพม่าเป็นทางผ่านสินค้าไปสู่ประเทศจีน ประเทศอินเดีย และประเทศบังคลาเทศ หรือกลับกันโดยประเทศเหล่านี้อาศัยประเทศพม่าเป็นทางผ่านส่งสินค้าเข้าสู่ประเทศไทย

(1.2) จุดการค้าและเส้นทางการค้า

จุดการค้าชายแดนประเทศไทยและประเทศพม่าที่ทางการของประเทศพม่าเปิดให้ทำการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่าได้มีเพียง 3 แห่ง ดังนี้

- ด่านแม่สอด จังหวัดตาก ตรงข้ามกับด่านเมียวดีของประเทศพม่า
- ด่านแม่สาย จังหวัดเชียงราย ตรงข้ามกับด่านท่าขี้เหล็กของประเทศพม่า
- ด่านระนอง จังหวัดระนอง ตรงข้ามกับด่านเกาะสองของประเทศพม่า

การค้าชายแดนประเทศไทยกับประเทศพม่าระหว่างปีพ.ศ.2543-2545 มีมูลค่าการค้าประมาณปีละ 18,000-43,000 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 75.68 ของมูลค่าการค้าประเทศไทยและประเทศพม่า ประเทศไทยส่งออกสินค้าไปประเทศพม่าประมาณปีละ 6,000-11,000 ล้านบาท

และประเทศไทยนำเข้าสินค้าจากประเทศพม่าประมาณปีละ 7,000-36,000 ล้านบาท โดยประเทศไทยขาดดุลการค้าตั้งแต่ปีพ.ศ.2544 เป็นต้นมา ประมาณปีละ 25,000-30,000 ล้านบาท

ประเทศไทยเป็นตลาดส่งออกสินค้าอันดับหนึ่งของประเทศพม่า โดยมีสัดส่วนร้อยละ 26.8 รองลงมาได้แก่ ประเทศอินเดีย (ร้อยละ 13.2) และประเทศสหรัฐอเมริกา (ร้อยละ 12.9) ตามลำดับ

สินค้าส่งออกที่สำคัญตามแนวชายแดน¹ ได้แก่ สินค้าอุตสาหกรรมเกษตร เชื้อเพลิง สิ่งทอ เหล็ก เหล็กกล้า และวัสดุก่อสร้าง เป็นต้น

ส่วนสินค้านำเข้าที่สำคัญตามแนวชายแดน ได้แก่ สินค้าเชื้อเพลิง สินค้าประมงและปศุสัตว์ กสิกรรม อุตสาหกรรมเกษตร ไม้ และไม้แปรรูป เป็นต้น

นอกจากนี้ ด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ของทั้งสองประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกันเป็นระยะทางยาว 2,041 กิโลเมตร เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่เอื้ออำนวยต่อการขยายการค้า และการลงทุนระหว่างไทยกับพม่า ประกอบกับรัฐบาลไทยมีนโยบายเสริมสร้างความสัมพันธ์และส่งเสริมการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ทั้งสองประเทศมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดทั้งในระดับรัฐบาลและระดับเอกชน

(1.3) ความสัมพันธ์ระดับรัฐบาล มีดังนี้

- ข้อตกลงทางการค้าประเทศไทยและประเทศพม่า ลงนามเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2532 ณ กรุงย่างกุ้ง สหภาพพม่า
- บันทึกความเข้าใจเพื่อการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมทางการค้าประเทศไทยและประเทศพม่า (JTC) ลงนามเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2533 ณ กรุงย่างกุ้ง มีการประชุม ไปแล้ว 4 ครั้ง ครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2547 ณ กรุงย่างกุ้ง
- ความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคี ประเทศไทยและประเทศพม่า(JC) ลงนามเมื่อวันที่ 21 มกราคม 2536 ณ กรุงเทพฯ ประชุมไปแล้ว 6 ครั้ง ครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 7-9 มกราคม 2545 ณ จังหวัดภูเก็ต
- ความตกลงการค้าชายแดนประเทศไทยและประเทศพม่า ลงนามเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2539 ณ กรุงย่างกุ้ง

¹ข้อมูลเศรษฐกิจสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า, สำนักนโยบายเศรษฐกิจการพาณิชย์ สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, กันยายน 2546, หน้า 15.

- MOU ว่าด้วยการธนาคารระหว่างธนาคารพาณิชย์ไทยและธนาคารพม่า ลงนามเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2539
- การประชุมคณะกรรมการร่วมประเทศไทยและประเทศพม่า ครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 8-9 ธันวาคม 2540 ณ กรุงเทพมหานคร
- จัดตั้งคณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาค (Regional Border Committee – RBC) เมื่อวันที่ 25 – 27 สิงหาคม 2540 จังหวัดเชียงราย โดยมีแม่ทัพภาคของทั้งสองประเทศเป็นประธานร่วม เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและแก้ไขปัญหาความสงบเรียบร้อยบริเวณชายแดนร่วมกัน และประชุมครั้งล่าสุดคือ ครั้งที่ 20 เมื่อ 26-28 ธันวาคม 2545 ที่เมืองเมะล่าย ประเทศพม่า
- Agreed Records Of The Consultation Between H.E. DR. Adisai Bodharamik Minister OF Commerce Of The Kingdom Of Thailand And H.E. Brig - Gen Pyl Sone Minister For Commerce Of The Union Of Myanmar Bangkok, Thailand 21 August 2001
- จัดตั้งคณะกรรมการเขตแดนร่วม (Joint Boundary Committee – JBC) เมื่อปีพ.ศ 2542 รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองประเทศเป็นประธานร่วม เพื่อสำรวจ ปักปัน และแก้ปัญหาเขตแดนร่วมกัน
- บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือในการควบคุมยาเสพติด วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและสารตั้งต้น เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2544 ณ กรุงเทพมหานคร
- ความร่วมมืออื่นๆ จากการหารือกับพล.อ.อาวุโส ดาน ฉ่วย ประธานสภาเพื่อสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐ ในโอกาสที่นายกรัฐมนตรีของประเทศไทยเดินทางเยือนสหภาพพม่า ระหว่างวันที่ 9 – 10 กุมภาพันธ์ 2546 ประเทศไทยและประเทศพม่าได้ตกลงความร่วมมืออย่างใกล้ชิดใน 3 ด้าน คือ
 - ความร่วมมือเกี่ยวกับชายแดนที่เน้นด้านความมั่นคง ปัญหายาเสพติด และการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย
 - ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ เน้นเรื่องโครงสร้างพื้นฐานของประเทศพม่า เช่น ถนน ทางรถไฟ การค้าระบบหักบัญชี และความร่วมมือด้านพลังงาน

ความร่วมมือด้านนานาชาติประเทศไทยและประเทศพม่าจะร่วมมือกันแก้ไขปัญหา ยาเสพติดและการสู้รบกับชนชาติส่วนน้อย เพื่อปรับภาพพจน์ประเทศพม่าให้ดีขึ้นทำให้นานาชาติยอมรับ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการค้าการลงทุน และการท่องเที่ยวของประเทศพม่า

(1.4) ความสัมพันธ์ระดับเอกชน มีดังนี้

- ข้อตกลงความร่วมมือระหว่างสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยกับหอการค้าและสภาอุตสาหกรรมสหภาพพม่า เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2538 ณ กรุงย่างกุ้ง
- การจัดตั้งสมาคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจไทย-พม่า เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2544 มีการประชุมแล้ว 3 ครั้ง ครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 24-25 พฤศจิกายน 2546 ณ กรุงย่างกุ้ง

(1.5) ปัญหาและอุปสรรคการค้า

- ประเทศพม่ากำหนดมาตรการต่างๆ ที่เป็นการจำกัดปริมาณนำเข้าเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดดุลการค้า ดังนี้
 - กำหนดให้การนำเข้าสินค้าต้องเป็นเงินที่ได้จากการส่งออกเท่านั้น เช่น การเปิด Letter of Credit (L/C) เพื่อนำเข้าสินค้า ต้องเป็นเงินที่ได้จากการส่งออกเท่านั้น และมีการกำหนดเพดานการนำเข้าไม่เกินปีละ 50,000 เหรียญสหรัฐต่อบริษัท เป็นต้น
 - กำหนดสัดส่วนการนำเข้าสินค้าจำเป็น ซึ่งได้แก่ เครื่องจักร วัสดุก่อสร้าง วัสดุที่ใช้ในการเกษตร ยานยนต์และอุปกรณ์การขนส่ง ยาและอุปกรณ์การแพทย์ อุปกรณ์การสื่อสาร วัตถุดิบสำหรับโรงงานอุตสาหกรรม เครื่องเขียน อุปกรณ์การจ่ายไฟฟ้า ร้อยละ 80 และสินค้าอื่นๆ นอกเหนือจากสินค้าจำเป็นร้อยละ 20 ของปริมาณนำเข้า ทั้งนี้ ผู้นำเข้าจะต้องนำเข้าสินค้าจำเป็นให้เสร็จสิ้นก่อน จึงจะได้รับอนุญาตให้นำเข้าสินค้าอื่นๆ ได้
- ความตกลงการค้าชายแดนยังไม่มีผลบังคับใช้ ส่งผลให้ความตกลงด้านการธนาคารไม่มีผลทางปฏิบัติ ทำให้การค้าชายแดนยังไม่ผ่านระบบธนาคาร
- กฎระเบียบการค้าของประเทศพม่าไม่มีความแน่นอนมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยก่อให้เกิดความไม่มั่นใจต่อนักธุรกิจ ขาดความชัดเจนและมีปัญหาในทางปฏิบัติ อีกทั้งนักลงทุนมักไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนโยบายและกฎระเบียบต่างๆ ของประเทศพม่าอย่างทั่วถึง ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในการลงทุนและการวางแผนระยะยาวได้
- เส้นทางคมนาคมทางบกเชื่อมระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่ามีสภาพชำรุดทรุดโทรมเป็นอุปสรรคต่อการขนส่งสินค้าระหว่างทั้งสองประเทศ และสาธารณูปโภคพื้นฐานอื่นไม่ดีพอ เช่น การสื่อสาร การคมนาคม เป็นต้น
- ปัญหาการเรียกเก็บเบี้ยไ้รายทางเป็นจำนวนมากจากรถบรรทุกสินค้าที่ขนส่งสินค้าจากชายแดนเข้าไปยังกรุงย่างกุ้งทำให้สินค้านี้ต้นทุนสูง

- ธนาคารพาณิชย์ในประเทศพม่าผูกขาดโดยรัฐบาล ฐานะและระบบของธนาคารไม่เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ รวมทั้งระบบการเงินไม่มีเสถียรภาพและอัตราแลกเปลี่ยนของเงินจัตหรือจัต (Kyats) มี 2 อัตรา² โดยอัตราแลกเปลี่ยนตลาดสูงกว่าอัตราของทางการมาก
- ปัญหาการสู้รบระหว่างรัฐบาลประเทศพม่ากับชนชาติส่วนน้อยทำให้ไม่มีความปลอดภัยตามแนวชายแดน มีการปิดด่านการค้าชายแดนด้านที่ติดต่อกับประเทศไทยบ่อยครั้ง สินค้าไทยไม่สามารถขนส่งเข้าไปยังประเทศพม่าได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้สินค้าไทยขาดตลาดและเสียเปรียบสินค้าประเทศคู่แข่งอื่นๆ โดยเฉพาะสินค้าจากประเทศจีนสามารถเข้ามาทดแทนสินค้าไทยได้
- มีความเสี่ยงต่อการที่ประเทศพม่าจะถูกคว่ำบาตรทางการค้าจากประเทศต่างๆ ในยุโรปและประเทศสหรัฐ การที่ประเทศพม่าถูกประเทศสหรัฐอเมริกา และนานาชาติคว่ำบาตรทางการค้ามีผลกระทบต่อการส่งออกสินค้าที่สำคัญของประเทศพม่า คือ สิ่งทอ เสื้อผ้า และรองเท้า นักลงทุนต่างชาติจึงชะลอการลงทุนเพื่อรอดูสถานการณ์การแก้ไขปัญหาในประเทศพม่า โดยเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2546 ได้มีการปิดโรงงานของคนไทยที่ไปลงทุนในประเทศพม่าแล้ว จำนวน 20 โรง โดยเป็นสินค้าประเภทเสื้อผ้าและสิ่งทอ
- มาตรการห้ามนำเข้าสินค้าทางชายแดน (Border Trade) 28 ชนิดคือ ผงชูรส น้ำหวานและเครื่องดื่ม ขนมันปังกอบ หมากฝรั่ง ขนมันเค็ม ขนมันเวเฟอร์ ช็อกโกแลต อาหารกระป๋อง (เนื้อสัตว์และผลไม้) เส้นไหมและบะหมี่สำเร็จรูป เหล้าและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เบียร์ บุหรี่ ผลไม้สด ผลิตภัณฑ์พลาสติกที่ใช้ในครัวเรือน สินค้าอื่นๆ ที่มีกฎหมายห้ามนำเข้า รม แบตเตอรี่แห้ง รองเท้ายาง ยากันยุง ยาจีน รูปวาดทุกชนิด เซรามิก แผ่นอิฐที่ใช้ปูทางเดิน กระสอบป่านและกระสอบพลาสติก ตู้เย็น เครื่องซักผ้า ผ้าบาติก แบตเตอรี่รถยนต์
- มาตรการห้ามนำเข้าสินค้าทางเรือ (Normal Trade/ Oversea Trade) 14 ชนิด คือ ผงชูรส น้ำหวานและเครื่องดื่ม ขนมันปังกอบ หมากฝรั่ง ขนมันเค็ม ขนมันเวเฟอร์ ช็อกโกแลต อาหารกระป๋อง (เนื้อสัตว์และผลไม้) เส้นไหมและบะหมี่สำเร็จรูป เหล้าและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เบียร์ บุหรี่ ผลไม้สด สินค้าอื่นๆ ที่มีกฎหมายห้ามนำเข้า
- รัฐบาลพม่าห้ามส่งออกสินค้าสำคัญ 32 รายการภายใต้ระบบการค้าชายแดน และ 31 รายการภายใต้ระบบการค้าปกติ ได้แก่ ข้าว น้ำตาลทราย ถั่วลิสงและน้ำมัน ถั่วลิสง งาและน้ำมันงา Nigey Seeds & Oil เมล็ดมาสตาร์ดและน้ำมัน

²จัตหรือจัต (Kyat) อัตราแลกเปลี่ยนประมาณ 25 จัตต่อ 1 บาทหรือประมาณ 1,300 จัตต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐ (มิถุนายน 2549).[Online]. Available: URL: <http://www.dft.moc.go.th/level4Frame.asp?sPage=http://www.mfa.go.th/web/479.php?id=49&level4=80>.

เมล็ดทานตะวันและน้ำมัน กากถั่วทุกชนิด ฝ้ายและผลิตภัณฑ์จากฝ้าย น้ำมันปิโตรเลียม อัญมณี ทองคำ หยก ไข่มุก เพชร ดีบุก ตะกั่ว วุลแฟรม ดีบุกและส่วนผสมของ Scheelite เงิน ทองแดง สังกะสี ถ่านหิน โลหะอื่นๆ งาช้าง ช้าง ม้า วัว ควายและสัตว์สงวน หนังสัตว์ Particals of Dried Prawn Shell อาวุธ ยุทโธปกรณ์ วัตถุโบราณ ยางพารา สำหรับสินค้าที่ห้ามส่งออกภายใต้ระบบการค้าชายแดนเพิ่มไม้สักอีกหนึ่งรายการ การนำเข้าสินค้าดังกล่าว ต้องขนส่งทางเรือจากท่าเรือที่อย่างกุ้ง ซึ่งต้องขนส่งระยะทางไกลและมีต้นทุนค่าขนส่งเพิ่มขึ้น

- ประชากรประเทศพม่าส่วนใหญ่ขาดกำลังซื้อ
- มีการปิดด่านการค้าชายแดนที่ติดต่อกับประเทศไทยบ่อยครั้ง ทำให้สินค้าไทยไม่สามารถขนส่งเข้าไปยังพม่าได้ต่อเนื่องจึงเกิดการขาดแคลนสินค้าและเสียเปรียบสินค้าจากประเทศคู่แข่งอื่นๆ
- การส่งออกจำนวนมาก บริษัทต่างชาติต้องเสียภาษีร้อยละ 10 ทำให้ต้นทุนในการส่งออกสูง และต้องเป็นทั้งผู้ส่งออกและผู้นำเข้า สร้างความยุ่งยากให้กับนักธุรกิจ
- นักธุรกิจในประเทศพม่าขาดความไว้วางใจเชื่อมั่นนักธุรกิจไทย
- ประเทศพม่ามีข้อกำหนดด้านธุรกรรมของบริษัทต่างชาติที่เข้มงวดมาก เช่น ต้องเปิดบัญชีกับธนาคารที่รัฐบาลกำหนดเท่านั้น
- การโอนเงินตราต่างประเทศเข้ามาในพม่า รัฐบาลพม่ากำหนดให้บริษัทต่างชาติต้องใช้อัตราแลกเปลี่ยนของทางการซึ่งต่ำกว่าอัตราตลาดมาก แต่ในกรณีที่เป็นบริษัทต่างชาติต้องการโอนเงินทุน ผลกำไร หรือรายได้ต่างๆที่ได้จากการลงทุนกลับประเทศ ต้องแปลงเป็นเงินดอลลาร์สหรัฐ โดยใช้อัตราตลาดซึ่งสูงกว่าอัตราทางการมาก จึงไม่เอื้อต่อการโอนเงินทุนและผลกำไรของบริษัทต่างชาติ และทำให้ต้นทุนในการดำเนินธุรกิจในพม่าสูง
- แรงงานขาดการพัฒนา
- ปัญหาภาวะการณ์ขาดแคลนพลังงานไฟฟ้า ทำให้พม่าต้องนำเข้าน้ำมันดีเซลซึ่งมีราคาแพงจากต่างประเทศ ส่งผลให้ต้นทุนในการผลิตสินค้าในประเทศพม่าสูง
- สภาวะเศรษฐกิจของพม่ามีความอ่อนแอ เนื่องจากการขาดดุลการค้ามาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ทุนสำรองเงินตราต่างประเทศอยู่ในระดับต่ำ

(2) การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศลาว

ประเทศไทยมีแนวชายแดนติดต่อกับประเทศลาวเป็นระยะทางยาว 1,810 กิโลเมตร มีเขตติดต่อกับจังหวัดชายแดน 11 จังหวัด คือ จังหวัดหนองคาย จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดอุดรธานี³ จังหวัดนครพนม จังหวัดเลย จังหวัดน่าน จังหวัดพะเยา จังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดเชียงราย จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดอำนาจเจริญ โดยผ่านช่องทางการค้าชายแดนจำนวน 36 แห่ง เป็นจุดผ่านแดนถาวร 14 แห่ง⁴ จุดผ่านแดนชั่วคราว 2 แห่ง และจุดผ่อนปรน 20 แห่ง

(2.1) รูปแบบการค้าชายแดน

ประเทศไทยทำการค้าชายแดนกับประเทศลาว โดยมีรูปแบบทางการค้า 2 รูปแบบที่สำคัญ ดังนี้

- การค้าในระบบ เป็นการนำเข้าและส่งออกโดยผ่านพิธีการศุลกากรซึ่งการซื้อสินค้าในแต่ละครั้งที่มีมูลค่าไม่เกินครั้งละ 500,000 บาท ผู้ค้ารายย่อยของประเทศลาวจะนำเข้าสินค้าจากประเทศไทยในนามของบริษัทที่ได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้นำเข้า และส่งออกโดยจะเสียค่าธรรมเนียมให้กับบริษัทดังกล่าว
- การค้าชายแดนนอกระบบ เป็นการลักลอบค้าขายโดยอาศัยช่องทางความสะดวกของภูมิประเทศตามแนวชายแดนที่ติดกันโดยไม่ผ่านศุลกากรโดยการค้านอกระบบนี้มีมูลค่าประมาณร้อยละ 70 ของการค้าชายแดนโดยรวม

สินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่ สินค้าเชื้อเพลิง ยานพาหนะและส่วนประกอบ สินค้าอุปโภคบริโภค เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ วัสดุก่อสร้าง สินค้าอุตสาหกรรม การเกษตร สิ่งทอ เครื่องจักรที่ไม่ใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบ เหล็กและเหล็กกล้า เครื่องดื่ม เป็นต้น

สินค้านำเข้าที่สำคัญของประเทศลาว ได้แก่ ไม้และไม้แปรรูป สินค้ากสิกรรม สินค้าแร่ สินค้าประมงและปศุสัตว์ ยานพาหนะอุปกรณ์และส่วนประกอบ สิ่งทอ หนังสือพิมพ์และผลิตภัณฑ์ เครื่องจักรที่ไม่ใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบ วัสดุก่อสร้างและเคมีภัณฑ์ เป็นต้น

³จังหวัดอุดรธานี มีแนวชายแดนติดกับทั้งประเทศลาวและกัมพูชา.

⁴รวมจุดผ่านแดนสะพานมิตรภาพน้ำเหืองไทย-ลาว บ้านนากระเซิง อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย (ตรงข้ามกับบ้านเมืองหม้อ เมืองแก่นท้าว แขวงไชยบุรี) ซึ่งประกาศเป็นจุดผ่านแดนถาวรเมื่อ 28 ต.ค. 2547.

(2.2) ความสัมพันธ์ทางการค้า

(2.2.1) ความสัมพันธ์ระดับรัฐบาล มีดังนี้

- ความตกลงว่าด้วยการค้าระหว่างไทย-ลาว ลงนามวันที่ 20 มิถุนายน 2534
- คณะกรรมาธิการว่าด้วยความร่วมมือไทย-ลาว (JC) มีการประชุมไปแล้ว 8 ครั้ง ครั้งล่าสุด คือ เมื่อวันที่ 9 -11 พฤศจิกายน 2541 ที่กรุงเทพฯ
- คณะกรรมการร่วมทางการค้าไทย-ลาว (JTC) ในระดับรัฐมนตรี ประชุมครั้งแรก เมื่อวันที่ 16-17 กรกฎาคม 2541 ที่กรุงเทพฯ
- ความตกลงว่าด้วยการส่งสินค้าผ่านแดน ลงนามเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2521
- ความตกลงเพื่อส่งเสริมการลงทุน ลงนามเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2533
- ความตกลงว่าด้วยการขนส่งทางถนน ลงนามเมื่อ 5 มีนาคม 2542

(2.2.2) ความสัมพันธ์ทางการค้าระดับเอกชน

ข้อตกลงความร่วมมือระหว่างสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยกับสภาการค้าและอุตสาหกรรมแห่งชาติลาว ลงนามเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2533

(2.3) ปัญหาและอุปสรรคการค้า

- ผู้ประกอบธุรกิจด้านการนำเข้าและส่งออกต้องเป็นบริษัทที่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลประเทศลาวเท่านั้น ทำให้ผู้ประกอบการรายย่อยต้องนำเข้าส่งออกสินค้าผ่านบริษัทที่ได้รับใบอนุญาต ซึ่งต้องเสียค่านายหน้าประมาณ 2-3% ของราคาสินค้าทำให้สินค้ามีต้นทุนสูงขึ้น
- เงินก๊อบของประเทศลาวขาดเสถียรภาพ มีการแกว่งขึ้นลงทำให้ยากต่อการวางแผนด้านการตลาด ในประเทศลาวการแลกเปลี่ยนเงินตราในตลาดมืด(นอกระบบ)มีขนาดใหญ่กว่าตลาดในระบบ อัตราการแลกเปลี่ยนไม่สามารถสะท้อนภาวะตลาดที่เป็นจริงได้
- ประเทศลาวเข้มงวดกับการนำเข้าสินค้าโดยกำหนดเงื่อนไขให้บริษัทนำเข้าต้องมีสัดส่วนการส่งออกอย่างน้อย 2 ใน 3 ของมูลค่าสินค้านำเข้า ทำให้ผู้นำเข้าบางรายต้องลดปริมาณการนำเข้าลงเนื่องจากไม่สามารถหาสินค้าส่งออกได้ตามสัดส่วนที่รัฐบาลกำหนด นอกจากนี้ รัฐบาลยังกำหนดโควตานำเข้าสินค้าบางรายการ เช่น น้ำมันเชื้อเพลิง ปูนซีเมนต์ทุกชนิด ข้าวสารทุกชนิด เหล็กเส้นทุกชนิด และรถบรรทุก
- ระบบการจัดเก็บภาษีขาดประสิทธิภาพ การจัดเก็บไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ปลอมให้มีระบบการค้าใต้ดิน (หนีภาษี) ซึ่งมีขนาดพอๆกับการค้าที่ถูกต้อง ทำให้ธุรกิจ

ระบบวางแผนยาก มีการซื้อขายครั้งละไม่มาก แต่ซื้อหลายครั้ง มีต้นทุนค่าขนส่งสูง ผู้บริโภคกินของแพง ประกอบกับระบบการจัดการ (Management) ระบบภาษี (Tax) และการระงับข้อพิพาท (Justice) ไม่คงเส้นคงวา นำไปสู่การคอร์รัปชัน ทำให้ธุรกิจที่ถูกต้องไม่แข็งแรง ต้องพึ่งพาการหนีภาษีมากขึ้น

- ประเทศลาวขาดดุลการค้าหรือดุลบัญชีเดินสะพัดมาเป็นเวลานาน อยู่ได้ด้วยเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ การติดต่อกับประเทศลาวต้องเป็นแบบ"ผู้ให้"ตลอด ซึ่งคาดว่าจะต้องใช้เวลานานในการฟื้นฟูประเทศ แต่ประเทศลาวมีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย บนดินเป็นพื้นที่การเกษตรที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ ได้ดินมีแร่ธาตุประเภท ดีบุก ยิปซัม ตะกั่ว หินเกลือ เหล็ก ถ่านหิน แปะไรท์ โปแตส สังกะสี ทองคำ ทองแดง พลอย อัญมณี หินอ่อน และน้ำมัน
- ระบบกฎหมายของประเทศลาวเป็นกฎหมายในเชิงคุ้มครองมากกว่าการส่งเสริมถือความสะอาดของภาครัฐเป็นหลัก และขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้ไม่คล่องตัวต่อการลงทุน
- ขาดระบบข้อมูลในการวางแผน และขาดระบบการจัดการที่ดี
- สินค้าและบริการขาดมาตรฐานสากล
- การขนส่งไม่สะดวก ขาดแคลนสาธารณูปโภคพื้นฐาน
- การค้านอกกรอบ (การค้าที่ไม่ผ่านการตรวจสอบของศุลกากร) ระหว่างไทย-ประเทศลาวมีปริมาณสูง ซึ่งนอกจากจะส่งผลให้รัฐบาลไทยและรัฐบาลลาวจัดเก็บรายได้จากภาษีศุลกากรไม่ตรงตามเป้าแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อตัวแทนจำหน่ายสินค้าของไทยที่ดำเนินการถูกต้องตามระเบียบด้วย เนื่องจากสินค้าที่ลักลอบนำเข้าไปจำหน่ายในประเทศลาวมีต้นทุนต่ำกว่าสินค้าที่ผ่านด่านศุลกากรอย่างถูกต้อง

(3) การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศกัมพูชา

ประเทศไทยและประเทศกัมพูชามีเขตแดนติดต่อกันทางบกครอบคลุมพื้นที่ 7 จังหวัดของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดตราด จังหวัดจันทบุรี จังหวัดสระแก้ว จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี

ในปีพ.ศ 2548 ประเทศไทยและประเทศกัมพูชาทำการค้าชายแดนผ่านจังหวัดสระแก้วมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา คือ จังหวัดตราด จังหวัดจันทบุรี จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดศรีสะเกษตามลำดับ⁵

⁵สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงพนมเปญ, ข้อมูลประเทศกัมพูชา, พฤษภาคม 2548, หน้า 40.

การที่ประเทศไทยและประเทศกัมพูชามีพรมแดนติดต่อกันเป็นระยะทางประมาณ 800 กิโลเมตร และมีด่านชายแดนซึ่งสามารถทำการส่งออกและนำเข้าสินค้าผ่านจุดผ่านแดนถาวร 6 แห่ง และจุดผ่อนปรน 8 แห่ง ทำให้การค้าชายแดนระหว่างไทยกับกัมพูชามีสัดส่วนสูงถึงประมาณร้อยละ 80 ของมูลค่าการค้ารวมระหว่างสองประเทศ สำหรับในปีพ.ศ.2548 การค้าชายแดนระหว่างไทยกับกัมพูชามีมูลค่ารวม 31,128.2 ล้านบาท โดยไทยส่งออกไปกัมพูชาเป็นมูลค่า 29,592.8 ล้านบาทเพิ่มขึ้น 34% จากปีพ.ศ.2547 และนำเข้าจากกัมพูชาเป็นมูลค่า 1,535.4 ล้านบาท เพิ่มขึ้นกว่า 6% จากปีพ.ศ.2547

(3.1) รูปแบบการค้าชายแดน

ประเทศไทยทำการค้าชายแดนกับประเทศกัมพูชา โดยมีรูปแบบทางการค้า 2 รูปแบบที่สำคัญ ดังนี้

- การค้าชายแดนในระบบ เป็นการนำเข้าและส่งออกสินค้าจะต้องผ่านพิธีการศุลกากรตามจุดการค้าชั่วคราวตามจังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา การนำเข้าสินค้าจะนำเข้าโดยผู้นำเข้า-ส่งออกที่จดทะเบียนเป็นผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออก
- การค้านอกกรอบ การค้ารูปแบบนี้จะไม่ผ่านระบบพิธีการศุลกากรเป็นการลักลอบค้าชายตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา

(3.2) จุดการค้าและเส้นทางการค้า

จุดการค้าระหว่างประเทศไทยและประเทศกัมพูชาในปัจจุบันที่มีมูลค่าการค้าซื้อขายปริมาณมาก คือ

- ด่านอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ตรงข้ามกับด่านปอยเปตของประเทศกัมพูชา
- ด่านบ้านหาดเล็ก จังหวัดตราด ตรงข้ามกับด่านเกาะกงของประเทศกัมพูชา
- ด่านบ้านช่องจอม จังหวัดสุรินทร์ ตรงข้ามกับด่านโสมเม็ดของประเทศกัมพูชา
- ด่านบ้านช่องฝักกาต จังหวัดจันทบุรี ตรงข้ามกับด่านไพลินของประเทศกัมพูชา

ในปัจจุบันมีการขนส่งสินค้าทางถนนข้ามแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศกัมพูชา ซึ่งการขนส่งส่วนใหญ่จะเป็นไปในรูปแบบการขนส่งจากประเทศไทยไปยังประเทศกัมพูชา โดยสามารถขนส่งสินค้าเข้าไปถึงจังหวัดเสียมราฐของประเทศกัมพูชา แต่อย่างไรก็ตาม การขนส่งส่วนมากจะมีเฉพาะบริเวณชายแดนไม่เกิน 2-5 กิโลเมตรเท่านั้น โดยด่านชายแดนบ้านคลองลึก อำเภอรัญประเทศเป็นด่านชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชาที่มีปริมาณการเข้าออกของบุคคลและพาหนะมากที่สุดเนื่องจากมีตลาดการค้าที่เป็นจุดดึงดูด ได้แก่ ตลาดคลองลึก (ตลาดโรงเกลือ) และตลาดชายแดนไทย-กัมพูชาในบริเวณดังกล่าว การขนส่งผู้โดยสารสาธารณะจะมีบริการรถรับส่งขนาดเล็ก (รถตู้ สามล้อ) รับส่งผู้เดินทางในฝั่งประเทศกัมพูชาเพื่อรับส่งไปยังบ่อนคาสิโนและโรงแรมในบริเวณชายแดน ส่วนการขนส่งสินค้าส่วนใหญ่

จะเป็นรถขนส่งสินค้าจำพวกวัสดุก่อสร้างของประเทศไทยเข้าไปส่งสินค้าในบริเวณชายแดนประเทศกัมพูชา⁶

(3.3) ความสัมพันธ์ทางการค้า

(3.3.1) ความสัมพันธ์ระดับรัฐบาล มีดังนี้

- ความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการการค้าด้วยความร่วมมือ (JC) ไทย-กัมพูชา ลงนามเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2537 (1994)
- ความตกลงเพื่อการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน ลงนามเมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2538 (1995)
- ความตกลงว่าด้วยการค้า ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการ ระหว่าง ไทย-กัมพูชา ลงนามเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2539 (1996)
- คณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยบริเวณชายแดน (Border Peace Keeping Committee: BPKC) มีผู้บัญชาการทหารสูงสุดของทั้งสองฝ่ายเป็นประธานร่วมทำหน้าที่กำกับการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของคณะกรรมการชายแดนทั่วไป การประชุมครั้งที่ 2 มีขึ้นที่กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 10-11 กุมภาพันธ์ 2542
- บันทึกความเข้าใจเพื่อจัดตั้งคณะกรรมการร่วมทางการค้าไทย-กัมพูชา (MOU เพื่อจัดตั้ง JTC) ลงนามเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2543 (2000)
- คณะกรรมการเขตแดนร่วม (Joint Boundary Committee: JBC) ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธานร่วมฝ่ายไทย และนายวาร์ คิมฮอง ที่ปรึกษาของสมเด็จฮุน เซน นายกรัฐมนตรี กัมพูชา เป็นประธานร่วมฝ่ายกัมพูชา ทำหน้าที่กำกับการดูแลภารกิจการสำรวจ ปักปันและแก้ปัญหาเขตแดนทางบก การประชุม ครั้งที่ 2 มีขึ้นที่กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 5-7 มิถุนายน 2543
- คณะกรรมการการค้าด้วยความร่วมมือไทย-กัมพูชา (JC) มีการประชุมไปแล้ว 3 ครั้ง ครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 31 มกราคม – 2 กุมภาพันธ์ 2543 (2000) ณ จังหวัดเสียมราฐ ประเทศกัมพูชา
- คณะกรรมการการค้าด้วยความร่วมมือไทย-กัมพูชา (JC) มีการประชุมไปแล้ว 4 ครั้ง ครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 24-26 ธันวาคม 2545 (2002) ณ จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย

⁶ โภษะ ชูจารุกุล,ดร., การขนส่งทางถนนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน, คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(อัสสาเนา).

- คณะกรรมการชายแดนทั่วไป (General Border Committee: GBC) มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของทั้งสองฝ่ายเป็นประธานร่วมทำหน้าที่ดูแลและส่งเสริมความร่วมมือด้านความมั่นคงบริเวณชายแดนของทั้งสองประเทศ การประชุม GBC ครั้งที่ 3 มีขึ้นที่เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2545
- คณะกรรมการความร่วมมือทางทวิภาคีไทย-กัมพูชา (Joint Commission: JC) มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองประเทศเป็นประธานร่วมทำหน้าที่ดูแลความสัมพันธ์ทวิภาคีในภาพรวมมีการประชุมประจำปีโดยการประชุม JC ครั้งที่ 4 จะมีขึ้นที่ จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่าง วันที่ 25-26 ธันวาคม 2546
- คณะกรรมการการค้าร่วม (Joint Trade Committee: JTC) มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ของทั้งสองประเทศเป็นประธานร่วมทำหน้าที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และร่วมมือทางการค้าระหว่างกัน ประเทศกัมพูชาเสนอเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม JTC ครั้งที่ 1 ณ กรุงเทพมหานคร เมื่อเดือนมกราคม 2546
- คณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาค (Regional Border Committee: RBC) มีแม่ทัพภาคในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาของทั้งสองประเทศเป็นประธานร่วม เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและแก้ไขปัญหาความสงบเรียบร้อยบริเวณชายแดน และความร่วมมือระดับท้องถิ่นของทั้งสองฝ่าย มีการประชุมตามปกติปีละ 2 ครั้ง โดยผลัดกันเป็นเจ้าภาพ
- บันทึกความเข้าใจเพื่อจัดตั้งคณะกรรมการร่วมทางการค้าไทย-กัมพูชา ครั้งที่ 1 (MOU เพื่อจัดตั้ง JTC) ลงนามเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2547 (2004) ณ โรงแรมมิราเคิลแกรนด์ กรุงเทพมหานคร
- การสนับสนุนกลุ่มประเทศ CLMV ประเทศกัมพูชาได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียน เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2542 โดยเป็นสมาชิกในลำดับที่ 10 ซึ่งอยู่ในกลุ่มประเทศสมาชิกใหม่อาเซียน อันประกอบด้วยประเทศกัมพูชา ประเทศลาว ประเทศพม่า และประเทศเวียดนาม (Cambodia, Lao, Myanmar and Vietnam : CLMV) ประเทศไทยให้ความช่วยเหลือประเทศ CLMV ในด้านการจัดฝึกอบรม จัดสัมมนาการฝึกอบรม การส่งผู้เชี่ยวชาญ ให้ความรู้ ทุนการศึกษา และงานในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งโครงการสำคัญที่ไทยดำเนินการอย่างต่อเนื่อง คือ โครงการส่งเสริมตลาดการค้าและการลงทุนสินค้าอุตสาหกรรมอาเซียน ภายใต้กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศกัมพูชา ประเทศลาว ประเทศพม่า และประเทศเวียดนาม (Cooperation Program for New Member

Countries on ASEAN Regional Integration: AFTA, AIA and Facilitation in Transport) กิจกรรมหลักของโครงการได้แก่ การจัดให้ตัวแทนประเทศ CLMV ร่วมงานแสดงสินค้านานาชาติ การฝึกอบรมและดูงาน และการส่งผู้เชี่ยวชาญไปให้คำแนะนำที่ประเทศ CLMV

(3.3.3) ความสัมพันธ์ระดับเอกชน

บันทึกความเข้าใจเพื่อจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างคณะกรรมการร่วมสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมไทย และสมาคมธนาคารไทยกับหอการค้ากัมพูชา (MOU on Establishing Thai-Cambodia Joint Standing Committee between Joint Standing Committee on Commerce, Industry and Banking of Thailand and The Cambodia Chamber of Commerce) ภายใต้กรอบ ACMECS

(3.4) ปัญหาและอุปสรรคการค้า

- แม้ว่าเสถียรภาพทางด้านการเมืองเริ่มมีความมั่นคงมากขึ้น แต่ปัญหาคอรัปชันและความไม่โปร่งใสของขั้นตอนระบบราชการกัมพูชา สร้างค่าใช้จ่ายในการติดต่อกับหน่วยงานราชการกัมพูชาในทุกระดับ (Hidden cost) ทำให้ต้นทุนการประกอบกิจการสูง และบ่อยครั้งที่เจ้าหน้าที่ฉวยโอกาสแสวงหาผลประโยชน์จากผู้ประกอบการธุรกิจอย่างไม่เป็นธรรม
- ขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ และยังต้องการความช่วยเหลือเพื่อบูรณะประเทศ ทำให้ประเทศกัมพูชาพึ่งพาเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศเป็นอย่างมาก และนอกจากนี้ค่าเงินเรียลของประเทศกัมพูชาขาดเสถียรภาพ ทำให้การซื้อขายสินค้า ไม่นิยมรับชำระเงินสดเรียล โดยส่วนใหญ่จะรับชำระเป็นเงินเหรียญสหรัฐและเงินบาทของไทย
- เส้นทางขนส่งไม่เอื้อต่อการค้า โดยเฉพาะจากชายแดนไทยไปยังกรุงเทพมหานครและจังหวัดสำคัญอื่นๆ ซึ่งแต่ละเส้นทางล้วนอยู่ระหว่างการพัฒนา รวมทั้งมีกลุ่มอิทธิพลในแต่ละพื้นที่ ทำให้การขนส่งสินค้าต้องใช้เวลาค่อนข้างมากและต้องเสียค่าใช้จ่ายเบียดเบียนรายทางให้กับกลุ่มต่างๆ ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้าสูงกว่าปกติและสินค้าได้รับความเสียหายทั้งนี้ราว 60% ของสินค้าที่ไทยส่งออกไปจำหน่ายยังประเทศกัมพูชาใช้เส้นทางรถยนต์ผ่านจังหวัดปอยเปต ส่วนที่เหลืออีก 40% ส่งออกไปทางจังหวัดสีหนุวิลล์
- มีการลักลอบทำการค้าผิดกฎหมาย เช่น การนำเข้าอัญมณี ไม้ รถยนต์ที่ถูกลักขโมย และการลักลอบส่งออกสินค้าเกษตรไปยังไทย

- กฎระเบียบการค้าไม่แน่นอน มีการเปลี่ยนแปลงบ่อย เนื่องจากอยู่ในระยะการบูรณะและพัฒนาประเทศ
- สินค้าส่งออกไปประเทศกัมพูชาต้องเสียภาษีนำเข้า และยังคงต้องเสียภาษีผ่านแดนให้กับด่านต่าง ๆ ในลักษณะที่ผิดกฎหมายอีกเป็นจำนวนมาก ทำให้ต้นทุนสินค้าเพิ่ม
- ใช้มาตรการปกป้องทางการค้าด้วยมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี เช่น การตรวจสอบสินค้าก่อนการนำเข้า เป็นต้น ทำให้ต้นทุนการนำเข้าสินค้าเพิ่มขึ้น
- กฎหมาย ข้อกำหนด ระเบียบปฏิบัติขาดความชัดเจนและไม่มีหน่วยงานชี้ขาดการบังคับใช้กฎหมายยังไม่มีประสิทธิภาพ และเป็นช่องโหว่ให้เจ้าหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์อย่างมิชอบ
- ปัญหาความอ่อนแอของระบบศาลยุติธรรม ยุ่งยากและใช้เวลานาน และค่าใช้จ่ายนอกกระบวนการให้แก่หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาคดีความแต่ละครั้ง รวมทั้งขาดแคลนข้อมูลและผู้เชี่ยวชาญกฎหมายที่ชัดเจน
- มีการละเมิดและปลอมแปลงเครื่องหมายการค้าและผลิตภัณฑ์ค่อนข้างมาก
- ค่าใช้จ่ายด้านที่ดิน ที่พักอาศัย คมนาคมและสาธารณูปโภคค่อนข้างสูง ประกอบกับปัญหาแรงงานชาวกัมพูชาที่มีการนัดหยุดงานเพื่อเรียกร้องขอปรับค่าจ้างแรงงานบ่อยครั้งและยังเป็นแรงงานขาดทักษะ
- ปัญหาระบบภาษี มีความซับซ้อนและยุ่งยาก รวมทั้งมีระบบอุปถัมภ์เกิดความได้เปรียบ เสียเปรียบในการประกอบการ ส่วนผู้ที่จ่ายภาษีอย่างถูกต้องก็จะต้องรับภาระในการจ่ายภาษีอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การขอคืนภาษียุ่งยากและมักไม่ค่อยได้คืนจากภาครัฐ⁷
- ธนาคารพาณิชย์ในกัมพูชายังไม่เป็นที่นิยม ทำให้ต้องใช้เงินสดในการค้าทั่วไปค่อนข้างมาก⁸
- ปัญหาความเสี่ยงด้านการชำระเงิน เนื่องจากการชำระค่าสินค้าส่วนใหญ่ราว 90% ไม่ผ่านระบบธนาคารโดยนิยมชำระทั้งในลักษณะเงินสด (การค้าบริเวณชายแดนยังนิยมชำระด้วยเงินบาท) ชำระผ่านระบบโปยกั๊ว (เป็นตัวกลางที่ผู้ค้าทั้งสองฝ่ายให้ความไว้วางใจในการโอน/ชำระเงิน) รวมทั้งการแลกเปลี่ยนสินค้านะหว่างกัน

⁷ สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงเทพมหานคร, ข้อมูลประเทศกัมพูชา, พฤษภาคม 2547, หน้า 50.

⁸ ข้อมูลประเทศกัมพูชา, อ้างแล้ว, หน้า 13.

- ขาดการศึกษาวิจัยด้านการตลาด ปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานใดศึกษาวิจัยตลาดอย่างจริงจัง รวมทั้งยังไม่มีการจัดเก็บข้อมูลและสถิติการค้า ตลอดจนพฤติกรรมของผู้บริโภคชาวกัมพูชาอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้ส่งออกกล้วยใหม่ขาดข้อมูลในการเจาะตลาดกัมพูชา ระเบียบและขั้นตอนการนำเข้าสินค้าในกัมพูชา มีความยุ่งยาก สินค้าที่จะนำเข้ามาในกัมพูชาต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพ และประเมินอัตราภาษีศุลกากรจากบริษัท SGS ตามที่กระทรวงพาณิชย์ กัมพูชากำหนด ซึ่งมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและใช้เวลาค่อนข้างนาน

(4) การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย

ประเทศไทยมีอาณาเขตติดกับประเทศมาเลเซียทั้งทางน้ำและทางบก โดยทางบกมีการคมนาคมติดต่อกันได้ทั้งทางรถยนต์และรถไฟ ทางน้ำมีท่าเรือที่สามารถเดินเรือติดต่อกันได้ทั้งฝั่งทะเลในอ่าวไทย คือ จังหวัดสงขลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดยะลา จังหวัดสตูล และจังหวัดปัตตานี (ไม่มีพื้นที่ติดต่อกัน) ประกอบกับผลจากข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ที่มุ่งส่งเสริมการค้าระหว่างกันภายในประเทศสมาชิกอาเซียน จึงทำให้ประเทศมาเลเซียเป็นประเทศคู่ค้าที่มีมูลค่าการค้าชายแดนสูงมากกว่าร้อยละ 70 ของปริมาณมูลค่าการค้าชายแดนทั้งหมดของประเทศไทย

ประเทศไทยมีแนวพรมแดนกับประเทศมาเลเซียเป็นระยะประมาณ 500 กิโลเมตร ครอบคลุม 4 จังหวัดได้แก่ จังหวัดสตูล จังหวัดสงขลา จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส โดยมีจุดผ่านแดนถาวร 9 แห่ง

(4.1) ความสัมพันธ์ทางการค้า

(4.1.1) ความสัมพันธ์ระดับภาคีรัฐบาล มีดังนี้

- คณะกรรมาธิการร่วม (Joint Commission - JC) มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธานร่วมกำกับดูแลและส่งเสริมความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้า วัฒนธรรมและสังคม โดยมีคณะอนุกรรมการรับผิดชอบเรื่องต่างๆ หลายคณะ เช่น โทรคมนาคม การประมง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การศึกษาและแรงงาน
- คณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย-มาเลเซีย (General Border Committee - GBC) มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นประธานร่วม ดูแลความร่วมมือด้านการทหารตามบริเวณแนวชายแดน รวมทั้งความร่วมมือด้านอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของทั้งสองประเทศ

- ความตกลงจัดตั้งคณะกรรมการร่วมไทย-มาเลเซียลงนาม เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2539 มีการประชุมแล้ว 8 ครั้ง ครั้งล่าสุดประชุมเมื่อวันที่ 5-7 สิงหาคม 2542 ณ กรุงเทพฯ
- ความตกลงทางการค้าไทย-มาเลเซีย มีการจัดลงนามในวันที่ 6 ตุลาคม 2543 และจัดให้มีการตั้งคณะกรรมการร่วมทางการค้าไทย-มาเลเซีย

(4.1.2) ความสัมพันธ์ระดับภาคเอกชน

ข้อตกลงความร่วมมือ (Agreement of Cooperation) ระหว่างหอการค้าไทยและหอการค้าอุตสาหกรรมแห่งชาติมาเลเซีย ลงนามเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2541 โดยมีวัตถุประสงค์ให้มีการจัดตั้งสภาธุรกิจไทย-มาเลเซีย

(4.2) ปัญหาและอุปสรรคการค้า⁹

- การกีดกันทางการค้า
 - ประเทศมาเลเซียกำหนดให้องค์การข้าวแห่งชาติ (Burnas) เป็นผู้นำเข้าข้าวทั้งในรูปแบบรัฐต่อรัฐ และจากเอกชนในต่างประเทศแต่ผู้เดียว เป็นการผูกขาด ส่งผลให้ราคาจำหน่ายข้าวในประเทศมาเลเซียมีราคาสูงก่อให้เกิดการลักลอบนำเข้าข้าวบริเวณชายแดน
 - องค์การพัฒนาการประมงแห่งประเทศไทย (LKIM - Kemajuan Ikan Malaysia) กำหนดให้ใช้ภาชนะ(ลัง)พลาสติกที่ผลิตในประเทศมาเลเซียบรรจุปลานำเข้าประเทศมาเลเซียเท่านั้น โดยกำหนดวัสดุที่นำมาใช้ รูปแบบ ขนาด และความสะอาดในการจัดเก็บ โดยอ้างเหตุผลว่าเพื่อสะดวกในการใช้เครื่องมือตรวจสอบอาวุธซึ่งอาจจะซุกซ่อนมากับสัตว์น้ำได้
 - องค์การพัฒนาการประมงแห่งประเทศไทย (LKIM) ขึ้นค่าธรรมเนียมสำหรับค่าบริการตรวจสอบสินค้าสัตว์น้ำนำเข้าประเทศมาเลเซียจากเดิม 5 เท่า เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมประมงของประเทศมาเลเซียและใช้กับสินค้าที่นำเข้าจากประเทศไทยเพียงประเทศเดียว
 - ประเทศมาเลเซียเรียกเก็บภาษีสินค้าประเภทผักผลไม้สดในอัตราที่สูง
 - ประเทศมาเลเซียตั้งเงื่อนไขด้านสุขอนามัยกีดกันการนำเข้าผลไม้ อาทิ การห้ามการนำเข้าลำไยที่เคลือบด้วยสารกำมะถันทั้งๆที่การเคลือบ

⁹ กรมการค้าต่างประเทศ 2546, "แนวทางการค้าและการลงทุนของประเทศมาเลเซีย", [Online]. Available: URL: http://www.dft.moc.go.th/document/foreign_trade_policy/service/horizon/malaysia/Malaysia_1.html.

ดังกล่าวเป็นไปเพื่อการรักษาผลไม้มิให้เน่าเสียและปริมาณที่ไม่เกินมาตรฐานที่จะเกิดอันตรายต่อสุขภาพ

- การขนส่งสินค้า

- ประเทศมาเลเซียไม่อนุญาตให้รถบรรทุกสินค้าของไทย (รถ 10 ล้อ) เข้าไปส่งสินค้าในประเทศมาเลเซีย โดยอ้างว่ารถไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล ทำให้ผู้ส่งออกของไทยต้องขนถ่ายสินค้าขึ้นรถประเทศมาเลเซียที่บริเวณชายแดนทำให้เกิดความล่าช้าและมีผลเสียต่อสินค้าเกษตรประเภท ผักผลไม้
- ประเทศมาเลเซียกำหนดเงื่อนไขให้รถยนต์ที่ผ่านเข้า-ออกมาเลเซียจะต้องจดทะเบียนและทำการประกันภัยในประเทศมาเลเซีย โดยเฉพาะรถขนส่งสินค้าจะต้องใช้คนขับของประเทศมาเลเซียจึงจะได้รับการอำนวยความสะดวก

- การค้านอกระบบและการลักลอบขนส่งสินค้านี้ภาษี ทั้งนี้เนื่องจากแนวชายแดนไทย-มาเลเซียมีอาณาเขตติดต่อกันเป็นแนวยาว พื้นที่บางแห่งง่ายต่อการลักลอบขนส่งสินค้านี้ ภาษี ประกอบกับประเทศมาเลเซียห้ามนำเข้าหรือเรียกเก็บภาษีนำเข้าบางชนิดในอัตราสูง จึงทำให้เกิดการค้านอกระบบขึ้น อาทิเช่น ข้าวสาร น้ำตาลทราย เป็นต้น ส่วนการลักลอบนำเข้าประเทศไทยก็เนื่องจากสินค้าบางชนิดจากประเทศมาเลเซียมีราคาต่ำกว่าราคาภายในประเทศไทย อาทิ น้ำมันปาล์ม เป็นต้น
- การพิพาททางการค้า เนื่องจากการค้าชายแดนบางส่วนดำเนินธุรกิจโดยไม่ผ่านระบบธนาคารเพราะมูลค่าการค้าไม่สูงมากนัก และอาศัยความคุ้นเคยกัน บางครั้งจึงมีข้อพิพาทเกี่ยวกับคุณภาพสินค้า การส่งมอบและการชำระเงิน ซึ่งทางราชการเข้าไปให้ความช่วยเหลือได้ยาก

(5) ภาพรวม : ปัญหาและอุปสรรคการค้าชายแดนของประเทศไทย

จากปัญหาและอุปสรรคการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านทั้งสี่ประเทศดังกล่าวข้างต้น พอที่จะสรุปสภาพปัญหาและอุปสรรคการค้าชายแดนหลักๆได้ดังนี้

(5.1) การขาดความไว้วางใจกัน ขาดต้นทุนทางสังคมหรือทุนทางการเมือง ยังไม่สามารถปลดปล่อยกรอบความคิดจากเรื่องเก่าที่สร้างขึ้นในประวัติศาสตร์ และยุคของสงครามเย็นที่มีแนวโน้มที่จะคิดว่าความอ่อนแอ หรือการทำให้เพื่อนบ้านอ่อนแอเป็นผลดีต่อความมั่นคง

ของชาติตน การสร้างพันธมิตรใหม่เพิ่งเกิดขึ้นในระยะสั้น คงต้องใช้เวลาระยะหนึ่งเพื่อทำความเข้าใจและไว้วางใจกันตั้งแต่ระดับล่างจนถึงระดับบน¹⁰

(5.2) ความอ่อนไหวทางการเมืองภายในประเทศ โดยเฉพาะในประเทศพม่า¹¹ และประเทศกัมพูชา¹² ซึ่งยังคงมีความขัดแย้งและใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาทางการเมืองค่อนข้างสูง ความไม่สงบจากการเมืองภายในนี้สามารถกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการค้าชายแดนได้โดยง่าย

(5.3) พัฒนาการทางเศรษฐกิจและการเมืองที่ต่างกันหรือต่างระดับกัน มีการหลั่งไหลของแรงงานอพยพจากประเทศที่มีเศรษฐกิจแบบทุนน้อยกว่า อย่างเช่น ประเทศพม่า ประเทศกัมพูชา มาสู่ประเทศไทยที่มีการพัฒนาทุนไปมากกว่า นอกจากนั้นเศรษฐกิจในประเทศพม่า ประเทศลาว และประเทศกัมพูชายังอยู่ในสภาพอ่อนแอ รัฐบาลในประเทศดังกล่าวจึงจำเป็นต้องใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจและป้องกันการครอบงำทางเศรษฐกิจจากภายนอก เช่น จากประเทศไทย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกฎระเบียบ ค่าเงิน เป็นต้น ที่กระทบต่อการค้าชายแดน

(5.4) มาตรการกีดกันทางการค้าและเลือกปฏิบัติ โดยประเทศลาว ประเทศพม่ามีการปกป้องตลาดภายในประเทศ โดยการห้ามนำเข้าสินค้าบางชนิดที่มีการผลิตในประเทศ ตามลักษณะของประเทศที่ดำเนินนโยบายทดแทนการนำเข้า โดยเฉพาะการจำกัดโควตานำเข้าปูนซีเมนต์ เหล็กเส้นในประเทศลาว และการที่ประเทศพม่าห้ามนำเข้าสินค้าในรูปแบบปกติผ่านทางชายแดนจำนวน 15 รายการ และการห้ามนำเข้าสินค้าในรูปแบบปกติทางทะเลจำนวน 14 รายการ ตลอดจนมาตรการเลือกปฏิบัติของประเทศลาวในการให้สิทธิพิเศษกับจีนและเวียดนาม

¹⁰ อนุช อาภาภิรม. หัวหน้าโครงการข่าวสารทิศทางการศึกษาไทย (TTMP), ประเทศไทย 2543: โบกมือลาโลกาภิวัตน์. จัดทำโดยโครงการข่าวสารทิศทางการศึกษาไทย (TTMP) โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2544. หน้า 6.

¹¹ กรณีเหตุการณ์ว่างระเบิดในจังหวัดท่าชีเหล็ก ประเทศสหภาพพม่า ในระหว่างวันที่ 20 - 21 พฤษภาคม 2546 รายละเอียดดูจากหนังสือกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ 0204.1/ว 119 ลงวันที่ 27 พฤษภาคม 2546 และการปฏิบัติของหน่วยงานในพื้นที่ตามหนังสืออำเภอแม่สาย ฉบับที่ 1018.3/1959 ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2546.

¹² กรณีเหตุการณ์ประชาชนชาวกัมพูชาบุกเผาสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงพนมเปญ เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2546 รายละเอียดดูจาก

1. วิทยุกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ 0204.1/ว 333 ลงวันที่ 30 มกราคม 2546
2. วิทยุกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ 0204.1/ว 334 ลงวันที่ 30 มกราคม 2546
3. วิทยุกรมการปกครอง ฉบับที่ 0308.3/ว 195 ลงวันที่ 30 มกราคม 2546
4. วิทยุกรมการปกครอง ฉบับที่ 0308.3/ว 210 ลงวันที่ 31 มกราคม 2546
5. วิทยุกรมการปกครอง ฉบับที่ 0308.3/ว 433 ลงวันที่ 6 มีนาคม 2546

เช่น ลดภาษีอากรขาเข้ามากกว่าร้อยละ 50 และยกเว้นภาษีการค้า ทำให้ไทยเสียส่วนแบ่งตลาดสินค้าในประเทศจีนและประเทศเวียดนาม¹³

(5.5) โครงการให้สิทธิพิเศษทางภาษีที่ไม่เกิดผลในทางปฏิบัติ ประเทศไทยให้สิทธิพิเศษทางภาษีแก่ประเทศเพื่อนบ้านเสมือนประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลกและในกรอบ AISP แต่ประเทศเพื่อนบ้านยังไม่ได้มีการใช้สิทธิเนื่องจากมีระเบียบขั้นตอนที่ซับซ้อน ความยุ่งยากในการออกใบ C/O การขาดผู้รวบรวมสินค้ารายใหญ่ และมีปัญหาเรื่องคุณภาพสินค้าไม่ตรงกับความต้องการของไทย

(5.6) กฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าชายแดน การออกใบรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าหรือหลักฐานอนุญาตให้ส่งออกของประเทศที่ส่งออกแสดงต่อศุลกากรประกอบการนำเข้า และการจำกัดวงเงินการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรน กระบวนการตรวจปล่อยของหลายหน่วยงานที่ซับซ้อนและใช้เวลานาน ตลอดจนความเข้มงวดการตรวจค้นสินค้าในพื้นที่ทหารที่ประกาศกฎอัยการศึก ทำให้เกิดความสะดวกต่อการค้าชายแดน

(5.7) การค้าอนุกรม การลักลอบนำสินค้าเข้าจากประเทศเพื่อนบ้านมายังไทยเพื่อหลีกเลี่ยงภาษีและการควบคุมการนำเข้าที่เข้มงวด ตลอดจนความไม่แน่นอนของการเปิดปิดด่าน โดยส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าเกษตร เช่น กระเทียม และไหม และการที่ประเทศเพื่อนบ้านนำสินค้าส่งออกโดยใช้โควตาซึ่งจะมีราคาถูกจากประเทศไทยกลับเข้ามาขายในประเทศไทยอีกทำให้รัฐบาลไทยเสียรายได้

(5.8) ประเทศเพื่อนบ้านขาดทักษะประสิทธิภาพการทำการค้าแบบสากล การค้าส่วนใหญ่เป็นแบบไม่เป็นทางการ อาศัยความเชื่อใจกัน ไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงช่วยเหลือชนแก้ปัญหาและไม่มีสถาบันทางการเงินที่ถูกต้องตามกฎหมาย

(5.9) สิ่งอำนวยความสะดวกการค้าชายแดนไม่เพียงพอ ข้อมูลการตลาดที่ไม่เพียงพอ ค่าบริการโทรคมนาคมระหว่างประเทศที่ราคาสูง เส้นทางคมนาคมที่ยังไม่พัฒนาในประเทศเพื่อนบ้าน และค่าใช้จ่ายในการขนส่งที่เพิ่มขึ้นจากการเก็บค่าผ่านทางให้กับกลุ่มต่างๆ ที่มีอิทธิพลในพื้นที่ หรือค่าผ่านเข้าเมืองต่างๆตามรายทาง ทำให้ต้นทุนสินค้าเพิ่มขึ้น¹⁴ โดยเฉพาะถนนในสามประเทศอินโดจีนที่ถูกทำลายและไม่ได้รับการพัฒนาในช่วงสงครามอินโดจีน เช่นเดียวกับในประเทศพม่าซึ่งมีปัญหาสงครามกลางเมืองกับชนชาติส่วนน้อยอย่างยืดเยื้อเป็นอุปสรรคต่อการขนส่งสินค้า นอกจากนี้ อุปสรรคทางธรรมชาติ เช่น เกาะแก่งในลำน้ำโขงก็เป็นอุปสรรคต่อการขนส่งสินค้าและการท่องเที่ยว แต่การระเบิดเกาะแก่งดังกล่าวอย่างง่าย ๆ ก็อาจ

¹³อิทธิพล ช้างหล้า, นักวิชาการพาณิชย์ 9 ชช, กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, การส่งเสริมการค้าชายแดนไทย-พม่า, เอกสารเผยแพร่ในการสัมมนา "พลิกโฉมหน้าใหม่แม่สอด หน้าด่านเศรษฐกิจอีสต์เวสต์ คอร์ริดอร์" โรงแรมเซนทรัล แม่สอดฮิลล์ อ.แม่สอด จ.ตาก วันศุกร์ที่ 23 กันยายน 2548, หน้า 1.

¹⁴อิทธิพล ช้างหล้า, อ้างแล้ว, หน้า 1.

ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและวิถีชีวิตชาวบ้านจำนวนมากหลายสิบล้านคนที่อาศัยลำน้ำโขงและสาขาเป็นที่ทำมาหากิน¹⁵

(5.10) ปัญหาด้านความมั่นคง การสู้รบตามแนวชายแดน¹⁶ การค้ายาเสพติด การเปิดบ่อนการพนันตามแนวชายแดน การหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนความไม่แน่นอนของการเปิดปิดด่าน ส่งผลให้เกิดความเสียหายทางธุรกิจ¹⁷

(5.11) ปัญหาทางระบบการเงินและกฎระเบียบต่างๆซึ่งยังไม่ลงตัว มีการเปลี่ยนแปลงบ่อย ตลอดจนระบบการโอนเงิน¹⁸

¹⁵ อนุช อภาภิรม,อ้างแล้ว,หน้า 6.

¹⁶ การควบคุมดูแลผู้อพยพภายในศูนย์อพยพหรือพื้นที่พักพิงชั่วคราว รวม 10 แห่งในพื้นที่ 5 จังหวัด ได้แก่ นครพนม ราชบุรี ตาก แม่ฮ่องสอน กาญจนบุรี ลักษณะการควบคุมดูแลผู้หนีภัยจากการสู้รบ (ผก.) ในความรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทยภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราว.

¹⁷ อธิพล ช่างหล้า,อ้างแล้ว,หน้า 1.

¹⁸ อนุช อภาภิรม,อ้างแล้ว,หน้า 6.

บทความ

เรื่อง ศักยภาพและอุปสรรคการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน¹⁹

"แม่ฮ่องสอน" เป็นหนึ่งในจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเหนือซึ่งติดกับชายแดนของประเทศพม่า จึงไม่น่าแปลกที่ประชาชนทั้งฝั่งไทยกับฝั่งพม่าจะมีการติดต่อค้าขายตามแนวชายแดนกันมาตั้งแต่อดีต

การค้าขายตามแนวชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้มีการพัฒนาขึ้นมาเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อแม่ฮ่องสอนกลายมาเป็นหนึ่งในจังหวัดที่อยู่ใกล้กับเมืองเปงมานาซึ่งเป็นเมืองหลวงใหม่ของประเทศพม่า

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้คณะผู้วิจัย กล่าวคือ อาจารย์สิทธิพร ภูณริศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ และผู้เขียนสนใจที่จะศึกษาการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน และเพื่อให้เกิดการศึกษาดังกล่าวครอบคลุมทุกส่วนที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทางคณะผู้วิจัยจึงเริ่มต้นศึกษาโดยการรวบรวมข้อเท็จจริงในส่วนที่เป็นศักยภาพและที่เป็นอุปสรรคการค้าชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอนก่อน ทั้งนี้เพื่อนำมาเป็นข้อมูลสำหรับการศึกษาพัฒนาเรื่องดังกล่าวต่อไป

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทางคณะผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยมีรศ.ดร.พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ อาจารย์วีระวัฒน์ ดันปิชาติ เป็นที่ปรึกษาโครงการ

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทางเอกสารประกอบกับการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำให้พบว่า "แม่ฮ่องสอน" นั้น เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพทางการค้าชายแดนหลายด้าน และในขณะเดียวกันก็เป็นจังหวัดที่ต้องเผชิญกับอุปสรรคด้านการค้าชายแดนหลายด้านเช่นกัน

ถ้ามองในมุมด้านศักยภาพทางการค้าชายแดนของแม่ฮ่องสอนนั้นพบว่า ที่ตั้งของจังหวัดเป็นทำเลที่ดีทั้งในด้านที่อยู่ใกล้กับเมืองที่สำคัญๆของประเทศพม่า เช่น ผาจอม แม่จะลอยก่อ ดองกิ(ดองยี) ดองอู เปงมานา และในขณะเดียวกันจากการที่แม่ฮ่องสอนมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทิวเขาน้อยใหญ่และป่าไม้จึงทำให้มีสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งในเชิงนิเวศน์และในเชิงวัฒนธรรมมากมาย จนกลายเป็นแหล่งดึงดูดทั้งนักท่องเที่ยวและผู้สนใจลงทุนด้านการท่องเที่ยวดังกล่าว

¹⁹ อาจารย์วรณพณี รุ่งเรืองสากุล อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ และนักวิจัยโครงการศักยภาพและอุปสรรคการค้าชายแดน : จังหวัดแม่ฮ่องสอน สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

และเมื่อเข้าไปดูศักยภาพของผู้ที่ประกอบการค้าตามแนวชายแดน เราพบว่าผู้ที่ประกอบการค้าดังกล่าวนั้นทำการค้ามายาวนาน มีสายสัมพันธ์ที่ดีกับคู่ค้า และสามารถพูดภาษาท้องถิ่นได้ซึ่งตรงจุดนี้ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการการค้ากับคู่ค้าฝั่งพม่า

ในขณะเดียวกัน เราพบว่าในส่วนของสินค้าด้านเกษตรนั้น แม่ฮ่องสอนมีสินค้าเกษตรที่เป็นจุดเด่น เช่น กระเทียม พืชเมืองหนาว แต่เมื่อดูสินค้าที่ส่งออกไปยังฝั่งพม่าส่วนใหญ่เป็นน้ำมันพืช ผงชูรส ทีวีสี รองเท้าแตะฟองน้ำ ยางนอกรถยนต์ และเครื่องอุปโภค-บริโภคเบ็ดเตล็ด เป็นต้น ในขณะที่สินค้าที่นำเข้ามาในไทยก็จะเป็นสินค้าเกษตร โค กระบือ เปลือกไม้ก้อ และเมื่อนำเข้ามาแล้วส่วนใหญ่จะส่งต่อไปยังจังหวัดอื่น

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทิวเขาน้อยใหญ่ และป่าไม้ จึงทำให้สภาพทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวกลายเป็นอุปสรรคในการการค้าตามแนวชายแดน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเส้นทางคมนาคม โดยเฉพาะถนนที่เชื่อมต่อไปยังจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนยังเป็นทางลูกรัง และบางช่วงของเส้นทางที่ขรุขระและคดเคี้ยวจึงทำให้รถที่บรรทุกสินค้าบางคันต้องประสบอุบัติเหตุ ดังนั้น การขนส่งสินค้าส่วนใหญ่จะทำในฤดูแล้ง

ในขณะเดียวกันในช่วงฤดูแล้งก็จะประสบกับปัญหาควันไฟที่เกิดจากเผาป่าซึ่งทำให้วิสัยทัศน์ในการเดินไม่ดี นอกจากนั้นแม่ฮ่องสอนยังประสบกับปัญหาเรื่องสาธารณสุขโรคขึ้นพื้นฐานต่างๆ เช่น ไฟฟ้าไม่เพียงพอกับการขยายตัวของจังหวัด เป็นต้น

และเนื่องจากแม่ฮ่องสอนตั้งอยู่ติดกับชายแดนของประเทศพม่าซึ่งมีชนชาติส่วนน้อยต่างๆอาศัยอยู่ เมื่อมีการสู้รบระหว่างรัฐบาลทหารพม่ากับชนชาติส่วนน้อยในพม่า ก็ส่งผลให้แม่ฮ่องสอนต้องเผชิญกับปัญหาผู้หนีภัยจากการสู้รบ

นอกจากนั้น แม่ฮ่องสอนยังต้องเผชิญกับปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ปัญหาแรงงานต่างด้าวซึ่งต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยเนื่องจากความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ปัญหาการค้ามนุษย์ ปัญหายาเสพติด ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบไปถึงเรื่องของการค้าขายตามแนวชายแดน โดยผู้ที่ค้าขายตามแนวชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ต้องไปขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการค้าชายแดนกับจังหวัดแม่ฮ่องสอนแล้วเท่านั้น และในขณะเดียวกันผู้ประกอบการค้าที่จะส่งสินค้าออกและนำสินค้าเข้าก็จะต้องเผชิญกับการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีหลายหน่วยงานทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็น พาณิชย์จังหวัด ศาลการด่านตรวจคนเข้าเมือง ด่านกักกันสัตว์ เกษตรจังหวัด หน่วยงานด้านความมั่นคง เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การค้าชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนจึงมีทั้งการการค้าในระบบกับการค้านอกระบบเกิดขึ้น และจากการที่มีหน่วยงานของภาครัฐหลายหน่วยงานมาทำงานร่วมกันก็ทำให้ต้องมีการเผชิญเรื่องปัญหาความซ้ำซ้อนของหน่วยงานดังกล่าวเกิดขึ้นตามมา

นอกจากนั้น เรายังพบว่าเนื่องจากความไม่พร้อมของระบบธนาคารจึงทำให้ผู้ประกอบการค้าตามแนวชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น โดยส่วนใหญ่ต้องชำระหนี้ค่าสินค้าโดยวิธีการแลกเปลี่ยนสินค้า ชำระเป็นเงินสดซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นเงินบาท ชำระโดยผ่านตลาดแลกเปลี่ยนเงินนอกระบบหรือโพยก๊วน

ดังนั้น จากข้อเท็จจริงดังกล่าวจะเห็นว่า แม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการค้าขายตามแนวชายแดนมานานแล้ว โดยจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีทั้งจุดเด่นที่เป็นศักยภาพที่จะนำมาใช้พัฒนาในด้านการค้าชายแดน แต่ในขณะเดียวกันเนื่องจากด้วยทำเลที่ตั้งของจังหวัดแม่ฮ่องสอนจึงทำให้ต้องเผชิญกับปัญหาด้านๆซึ่งต้องมีการหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

ประมวลภาพ

การลงพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนของทางคณะผู้วิจัย
ระหว่างเดือนตุลาคมและเดือนธันวาคม พ.ศ.2549

ประมวลภาพ

งานเสวนาเรื่อง “ศักยภาพและอุปสรรคการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน”

วันศุกร์ ที่ 16 มีนาคม พ.ศ.2550

ณ ห้องดอกสัก โรงแรมอิมพีเรียลธาราแม่ฮ่องสอน อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

